

HOVEDFUNN

Fortsatt svak økning i bruk av alkohol

Fortsatt nedgang i misbruk og tilgjengelighet av Rohypnol,
men økning for Xanor

Økning i misbruk av Subutex og nedgang for Temgesic

Økt tilgjengelighet av cannabis

Stabil situasjon i bruk og tilgjengelighet for de fleste illegale rusmidler

FØREVAR

FORORD

Føre Var – mai 2006, er den syvende rapporten fra Stiftelsen Bergensklinikkene som fokuserer på tendenser og trender for rusutviklingen i Bergen. Både resultatene og arbeidsmetodikken som er utviklet ved Føre Var anvendes både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Rapportene fra Føre Var setter rusbruken og forståelse av rusbruken på en faglig og politisk dagsorden. I denne rapporten er det generelt en stabil situasjon omkring russituasjonen i Bergen når det gjelder alkohol og andre illegale rusmidler. Oppmerksomheten denne gang kan rettes mot medikamenter som er tilgjengelig og i bruk, og som anvendes i en ikke-terapeutisk sammenheng. I forrige Føre Var-rapport ble det rapportert om et økende misbruk av Xanor, blant annet eksemplifisert med økt apotek salg. Denne gangen bekrefter Føre Var at benzodiasepinet Xanor har overtatt en del av markedet for Rohypnol.

Føre Var blir en viktig kunnskapskilde, og resultatene vil framover inngå i drøftinger med fagfolk, beslutningstakere og interesserte for å få en nødvendig oppmerksomhet, og for å vurdere nye innsatsområder. Vi håper at rapporten vil skape debatt og deltakelse for innsats i det brede rusforebyggende arbeid.

*Mai 2006
Stiftelsen Bergensklinikkene*

*Erling Pedersen
Adm. direktør*

INNHOOLD

FØRE VAR fra høst 2005 til vår 2006	4
Russpesifikke funn	8
Alkohol	8
Hallusinogene rusmidler	11
<i>Cannabis</i>	11
<i>LSD</i>	12
<i>Fleinsopp</i>	12
Sentralstimulerende rusmidler	13
<i>Amfetamin</i>	13
<i>Kokain</i>	14
<i>Ecstasy</i>	14
Opioider	17
<i>Heroin</i>	17
<i>Metadon</i>	18
<i>Subutex</i>	18
<i>Temgesic</i>	19
<i>Dolcontin</i>	20
Andre medikamenter og syntetiske stoffer	21
<i>Anabole steroider</i>	21
<i>Rohypnol</i>	21
<i>Xanor</i>	22
<i>Valium</i>	23
<i>GHB</i>	23
<i>Informasjon fra nøkkelinformantene</i>	23
Indikatorer i henhold til konsekvenser av rusmiddelbruk	25
Spesialfokus: Ungdomsmiljøet i Olsvik	27
Kommentar	31
Appendiks	33
Appendiks nr. 1 – Analysetabeller	33
Appendiks nr. 2 – datakilder som brukes i Føre Var	38

Føre Var fra høst 2005 til vår 2006

Hva er Føre Var?

Stiftelsen Bergensklinikkene, ved kompetansesenteret, har siden våren 2002 drevet et kartleggingsprosjekt av rus-trender kalt Føre Var. Prosjektets målsetting er å etablere et omfattende system som gir en rask og pålitelig identifikasjon, overvåking og rapportering av lokale trender i forhold til rusbruk og tilgjengelighet i Bergen.

Føre Var samarbeider med mange ulike instanser og enkeltpersoner i Bergen for på den måten å innhente kvalitative og kvantitative opplysninger om rusituasjonen. På bakgrunn av disse opplysningene rapporteres det to ganger årlig til politikere, fagpersoner i rusfeltet, forskere og andre som er interessert i, eller som jobber med rusproblematikk i Bergen.

Fordeler med Føre Var

Det finnes mye kunnskap om den lokale rusituasjonen blant ulike instanser og hos enkeltpersoner i Bergen, og denne kunnskapen er ofte «låst» da det ikke er organisert noen måter for å dele denne informasjonen. For å være føre var er det essensielt å ha oppdatert kunnskap og innsikt i hvordan situasjonen til enhver tid er. Ved å få frem relevant informasjon på et tidlig tidspunkt har fagfolk mulighet til å ta evidensbaserte beslutninger og raskere iverksette ulike tiltak.

Fremgangsmåte

Rapporten baseres på mange kvalitative og kvantitative rusrelaterte data, noe som bidrar til å gi et pålitelig bilde av rusbruken i Bergen. Kildene som benyttes er:

- 36 statistiske kilder, som blant annet inkluderer salgstall for alkohol, behandlingsdata, data fra hjelpe-telefon og tall fra kriminal- og fengselsvesenet.
- 15 mediekilder, som inkluderer internettsider, ungdoms- og trendmagasiner og lokalaviser. De er ikke like pålitelige, men gir en rask rapportering om nye trender.
- Fire indikatorer fra nøkkelinformantene og kjentmennene om rusbruk og tilgjengelighet.

Litt om nøkkelinformantene og kjentmennene

Denne gangen har 26 anonyme nøkkelinformanter bidratt, utvalgt på bakgrunn av deres ekspertkunnskap om rusbruk i Bergen. Informantene består av fagfolk, rusbrukere og personer som er tett på ulike ungdomskulturer, eksempelvis discjockeyer og baransatte. Informantene rapporterer ved å besvare et spørreskjema hver sjette måned, og noen av informantene har blitt intervjuet denne gangen. Det er gjennomført syv inter-

vju med informanter fra de tre hovedarenaene. I disse intervjuene var vi interessert i å finne ut mer om rusmidlene; alkohol, cannabis, kokain, Subutex, Rohypnol og Xanor. Funn fra intervjuene vil fremkomme i rapporten under disse rusmidlene.

I tillegg til nøkkelinformantene har 15 kjentmenn bidratt med informasjon via spørreskjema. Kjentmenn er enten rådgivere, inspektører, lærere eller helsesøstre ved ungdomsskoler i Bergen kommune. Hensikten med å bruke disse er å innhente observasjoner om rusmønstre og trender blant skoleungdom i Bergen.

Hva er nytt med denne Føre Var-rapporten?

Denne gangen har vi flere statistiske kilder men færre mediekilder enn vi har hatt i tidligere rapporter. Bergens Tidende og NRK Hordaland har endret søkemotorene sine. Dette gjør at det ikke lenger er mulig å gjøre tidsavgrensede søk på deres nettsider, noe som medfører at vi ikke kunne hente ut data for denne rapporteringsperioden. Dessuten har Føre Var valgt å utelate Fanaposten som en kilde, da denne ikke lenger tilfredsstiler kravene for deltakelse i Føre Var.

Rapporten inneholder ett nytt spesialfokus, som er et sammendrag av funnene fra en hurtig kartlegging i Olsvik gjennomført av Utekontakten i Bergen.

Endringer iht. eksisterende datakilder

Denne gangen foreligger det endringer for noen av kildene som får innvirkning på analysen av dataene.

Kripos¹, som tidligere rapporterte på fylkesnivå, rapporterer denne gangen på kommunenivå, dvs. for Bergen kommune. For å unngå dobbelrapportering, da Kripos inneholder absolutte tall for både Tollvesenet i Bergen og politiet lokalt, har vi valgt å kun inkludere dataene fra Kripos i hovedtabellen, se appendiks nr. 1. Dataene fra Hordaland Politidistrikt og Tollvesenet i Bergen vil bli inkorporert i beskrivelsene av de ulike rusmidlene lokalt. Dette da disse dataene muligens kan gi en bedre forståelse av lokale variasjoner. Det er også av interesse for prosjektet å vite hvor og hvem som gjør beslagene. I forbindelse med dataene fra Kripos er det også viktig å nevne at det denne gangen hefter en større feilmargin i dataene enn tidligere. Kripos forklarer feilmarginen med et etterslep i analyseringen av innsendt materiale hos laboratoriet da Føre Var fikk utlevert dataene. Feilmarginen hos Kripos får og følger for dataene fra Hordaland Politikammer, da de registrerer beslaget når

¹Dataene fra Kripos inneholder data fra narkotiske beslag gjort i Bergen, dette være seg beslag gjort av Tollvesenet eller politikamrene lokalt i Bergen kommune.

de har fått tilbakemelding fra Kripas. Dette betyr at Hordaland Politidistrikt kan ha hatt flere beslag og beslaglagt større mengder narkotika enn det som fremkommer i dataene som forelå på innhentingstidspunktet til Førø Var.

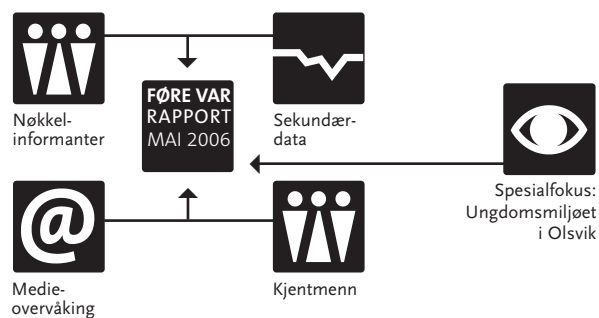
Bergen Fengsel har siden høsten 2005 hatt to narkotikahunder i fengselet, noe som har resultert i flere kontroller og antall beslag har økt. De har dessuten gjennomført flere kontroller av besøkende, personsøkkontroller, noe som ifølge Bergen Fengsel har resultert i en økning i beslag av piller², spesielt Subutex.

Landsforbundet Mot Stoffmisbruk (LMS) har i løpet av det siste halvåret gjort endringer i registreringsrutinene. Dette resulterte i en høyere skore på alle rusmidler for inneværende periode. Endringen hos LMS består i at de har hatt et internt trykk og fokus på registrering av innkomne telefonsamtaler. Regionskontor må sende inne registreringsskjemaene for at LMS skal få økonomisk støtte til driftning av hjelpetelefonen.

Omsorgsbasen, Kirkens Bymisjon, som rapporterer om utdeling av sprøyter har endret registreringsrutinene. Endringene består i at de har en mer nøyaktig registrering og registrerer antall utleveringer av sprøyter og kanyler hver for seg. Tidligere ble dette registrert under ett. Denne gangen vil disse dataene bli omtalt som pakker slik at de kan sammenlignes med data fra forrige periode. Dessuten har vi denne gangen fått data fra prosjektet "Nykirken kvinnekafé", som er en oppsøkende virksomhet blant kvinner som selger sex i Bergen, men her foreligger kun data fra inneværende periode.

Er det ønskelig med en mer detaljert beskrivelse av metode og Førø Var-prosessen se tidligere Førø Var-rapporter eller: "Tidligere rapportering av fremvoksende rusmiddeltrender: Førø Var-systemet" (Mounteney og Leirvåg, 2005).

Bildet av rustendenser i Bergen som presenteres i denne rapporten baseres på kilder som vist i illustrasjonen nedenfor.

²Hvis det er beslaglagt piller ved personkontroller kan pillene da ha vært besmittet av andre narkotiske stoffer som narkotikahundene markerer på. Dette vil virke inn på dataene fra denne instansen.

Hovedfunn fra høst 2005 til vår 2006

Fortsatt svak økning i bruk av alkohol

Fortsatt nedgang i misbruk og tilgjengelighet av Rohypnol, men økning for Xanor

Økning i misbruk av Subutex og nedgang for Temgesic

Økt tilgjengelighet av cannabis

Stabil situasjon i bruk og tilgjengelighet for de fleste illegale rusmidler

Fortsatt svak økning i bruk av alkohol:

- Både Vectura, Vinmonopolet og Hansa rapporterte om en økning for alkoholsalget sammenlignet med samme periode i 2004.
- Coop Hordaland hadde en nedgang i salg på 19%.
- Behandlingsdata fra Stiftelsen Bergensklinikkene viste en økning i antall pasienter som sa at alkohol var hovedrusmiddelet.
- Et flertall av informantene rapporterte om en gradvis økning i bruk av alkohol i inneværende periode, men ingen endringer i tilgjengeligheten.
- Informantene sa at bruken av øl og vin fortsatt var økende, mens bruk av cider, brennevin og hjemmebrent var uendret i denne perioden.
- Ifølge informantene var alkohol det rusmiddelet som gav mest helsemessige og/eller sosiale problemer. Informantene nevnte problemer som depresjon, aggresjon, vold og utagerende atferd.
- Kjentmennene rapporterte om ingen endring i bruk, men en liten økning i tilgjengelighet av alkohol blant skoleungdom.
- Det var registrert et tilnærmet likt antall personer i drukkenskapsarresten hos politiet dette halvåret og 88 prosent av dem var menn.
- Sammenlignet med forrige halvår var det en nedgang i anmeldte personer for promillekjøring.
- Tollvesenet i Bergen har hatt en liten økning i antall alkoholbeslag, men beslaglagt 50 prosent mindre alkohol.
- Bergen Fengsel gjorde ingen funn av alkohol, og hadde en nedgang i antall positive urinprøver.
- RUStelefonen hadde en nedgang i antall innkomne samtaler for alkohol i inneværende periode, men LMS* hadde en sterk økning.

Fortsatt nedgang i misbruk og tilgjengelighet av Rohypnol, men økning for Xanor

- Sammenlignet med forrige halvår har Nordstjernen apotek hatt en gradvis nedgang i salget av flunitrazepam i inneværende periode.
- Ifølge nøkkelinformanter var det en nedgang i både bruk og tilgjengelighet av Rohypnol i løpet av de siste seks månedene. Nedgangen i bruk ble rapportert av informanter fra alle tre hovedarenaene.
- Den mest brukte inntaksmåten for Rohypnol var å spise dem, og nest mest brukte inntaksmåten var ved injisering.
- Cirkaprisen for Rohypnol ble oppgitt til å være 35–80 kroner for en tablett.
- Tollvesenet i Bergen har gjort et par beslag av Rohypnol i inneværende periode.
- Bergen Fengsel rapporterte om en økning i Rohypnol-beslag og urinprøver.
- Generelt var det lite dekning av Rohypnol i lokalmedia.
- Ifølge nøkkelinformantene var det en sterk økning i bruk og en gradvis økning i tilgjengelighet av Xanor i løpet av det siste halvåret. En mulig forklaring kan være at dette medikamentet «erstatte» Rohypnol blant rusmisbrukere.
- Sammenlignet med forrige perioden har salget av Xanor ved Nordstjernen apotek vært stabilt.
- Kripos rapporterte om en nedgang i mengde og antall beslag av Xanor, mens Bergen Fengsel hadde en økning i funn av dette preparatet.
- Antall Xanor relaterte treff på pratesiden Norshroom og artikler i Bergensavisen har økt.

Økning i misbruk av Subutex og nedgang for Temgesic

- Ifølge Kripos var det en liten nedgang i antall beslag av Subutex i Hordaland, og en liten økning i beslaglagt mengde.
- Bergen Fengsel hadde en økning i positive urinprøver for buprenorfin**, men ingen endring i mengden funn av Subutex.
- Sammenlignet med forrige halvår har Nordstjernen apotek solgt ca. 20 prosent mindre Subutex denne gangen.

*Landsforbundet Mot Stoffmisbruk

**Dette kan være både Subutex og Temgesic.

- Nøkkelinformantene rapporterte om en gradvis økning i henhold til bruk og en sterk økning i tilgjengelighet av Subutex. Dette kunne spores tilbake til informanter fra risiko/tungarenaen og informanter fra det sivile samfunn.
- I likhet med forrige halvår oppgav informanter fra risiko/tungarenaen at Subutex vanligvis ble injisert, og cirkaprisen var 400–500 kroner for en 8 mg. tablett.
- RUStelefonen har hatt en gradvis nedgang, og LMS en sterk økning i antallet innkomne samtaler om Subutex.
- I inneværende periode var det en gradvis nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde av Temgesic i Bergen.
- Nordstjernen apotek rapporterer om en sterk nedgang i salget av Temgesic.
- I likhet med forrige periode har verken RUStelefonen eller LMS hjelpetelefon fått samtaler om dette stoffet.
- Det var primært informanter fra risiko/tungarenaen som hadde kjennskap til Temgesic, og et flertall av disse rapporterte en gradvis nedgang i bruk og ingen endring i tilgjengeligheten.
- I henhold til pris ble det sagt at en 0,4 mg. Temgesic-tablett kostet 50-80 kroner.
- Det har vært svært få artikler i lokalmedia eller de nasjonale fagblader om Temgesic.

Økt tilgjengelighet av cannabis

- Tall fra Kripos viste at det var gjort flere beslag og at det var beslaglagt større mengder cannabis i inneværende periode.
- Ingen endringer i antall positive urinprøver, men det var funnet større mengder cannabis i fengselet.
- Data fra Stiftelsen Bergensklinikkene viste en økning i antall personer i behandling som oppgav cannabis som det mest brukte rusmiddelet.
- Av kjentmenn med kjennskap til cannabis ble det rapportert om en sterk økning i bruk og en gradvis økning i tilgjengelighet. Trøtthet, skulking, likegyldighet og urolighet var problemer som ble nevnt i tilknytning til bruk.

- Nøkkelinformantene rapporterte om ingen endring i bruk eller tilgjengeligheten for cannabis. Cirkaprisen lå på 70 – 100 kroner per gram.
- LMS har hatt en sterk økning i innkomne samtaler om cannabis denne perioden, mens antall innringinger til RUStelefonen var stabilt.

Stabil situasjon i bruk og tilgjengelighet for de fleste illegale rusmidler

Amfetamin – Antall og mengde amfetaminbeslag gikk ifølge Kripos ned, mens antall positive urinprøver økte i fengselet. Hjelpetelefonene hadde flere samtaler om amfetamin, og informantene sa, som i forrige periode, at det ikke var noen endringer i bruk, men en gradvis økning i tilgjengeligheten.

Kokain – Kripos rapporterte en nedgang i antall og mengde kokainbeslag. Nøkkelinformantene rapporterte om en gradvis økning både i bruk og tilgjengelighet. Sammenlignet med forrige periode hadde lokalmediene flere artikler om kokain.

LSD – Hordaland politikammer hadde en økning både i antall beslag og mengde beslaglagt LSD. Nøkkelinformantene rapporterte om stabil bruk og tilgjengelighet.

Heroin – Sammenlignet med siste periode gikk antall heroinbeslag ned, og det ble ikke rapportert om noen endringer i forhold til bruk og tilgjengelighet fra informantene.

Stabilt når det gjelder overdosedødsfall

Det har vært en stabil situasjon når det gjelder overdosedødsfall i Bergen. I denne perioden var det registrert seks nye dødsfall, fire menn og to kvinner. Dette er ett mer enn i perioden april til september 2005.

RUSSPESIFIKKE FUNN

Nedenfor presenteres russpesifikke data fra perioden 1. oktober 2005 til og med 31. mars 2006. Dataene blir sett opp mot data fra forrige periode, dvs. april til september 2005. Unntaket er for alkoholsalg der en sammenligner samme periode år for år, og data fra Bergen Fengsel³ der en sammenligner tredje tertial med andre tertial. Når hallusinogene rusmidler omtales inkluderer vi LSD, fleinsopp og cannabis. Funn relatert til amfetamin, kokain, og ecstasy blir presentert under sentralstimulerende rusmidler, mens heroin, metadon, Subutex, Temgesic og Dolcontin presenteres under opioider. Under andre medikamenter og syntetiske stoffer finnes data om anabole steroider, Rohypnol, Xanor, Valium og GHB.

Alkohol

Sammenligner en inneværende periode med perioden oktober 2004 til mars 2005 har Vinmonopolet, Vectura og Hansa Borg bryggerier ASA hatt en økning i alkoholsalget, mens Coop Hordaland har hatt en nedgang. Nedenfor vises totalsalget for de ulike alkoholkildene på halvårsbasis. Sammenligningsgrunnlaget er samme tidsperiode år for år. Se tabell 1.

Går en mer i dybden i dataene ser en at det har vært en nedgang på 18,9% for Coop Hordaland i totalsalget, sammenlignet med samme periode i 2004/2005. Nedgangen kan forklares i salget av rusbrus som er redusert med 19,4%, og ølsalget som har hatt en reduksjon på 20%. Ifølge Coop Hordaland har en del butikker hatt en reduksjon i utvalget av rusbrus, samt enkeltbutikker ikke har salg av rusbrus.

Hansa Borg bryggerier ASA har hatt en økning på 6,3% i det totale salgstallet denne perioden, sammenlignet med samme periode i 2004/2005. Se tabell 2. Denne gangen var det salg av svakvin, cider og sterkøl som trakk opp, mens det forrige halvår var svakvin, sterkøl og lettøl som trakk opp. Svakvin har en økning i salget på 42,5% sammenlignet med samme periode i fjor, mens salget av cider og sterkøl har økt med henholdsvis 19,7% og 11%.

Vinmonopolet i Bergen har hatt en minimal økning på 1,2% i inneværende periode, noe som indikerer at det har vært en relativt stabil situasjonen, sammenlignet med samme perioden for ett år siden. Alkoholritt og lettvin samt sterkvin er de alkoholtypene som har solgt minst i

inneværende periode, mens det er en liten økning i salget av øl og svakvin. I tabell 3 vises salgstallene for de spesifikke alkoholtypene.

Sammenlignet med samme periode i fjor har Vectura hatt en økning på 16,6% i totalsalget for alkohol. Den største økningen i salget var av alkoholfrie varer, med 33%, og svakvin med en økning på 25,8%. Den største nedgangen i salget finner en for alkoholsvake varer. Her har salget sunket med 23,7%. Salgstallene for Vectura i perioden oktober/mars har i løpet av de siste to årene hatt en generell stigende tendens.

Blant personer i behandling ved Stiftelsen Bergensklinikkene var alkohol også denne gangen hovedrusmiddelet. I inneværende periode var det flere personer i behandling, og flere oppgav alkohol som det mest brukte rusmiddelet. Av 528 personer i behandling svarte 48% at alkohol var hovedrusmiddelet, og av disse var 52% menn og 35,7% var kvinner.

13 av 15 kjentmenn⁴ rapporterte at alkohol var det rusmiddelet som var mest brukt blant skoleungdom, og et flertall var av den oppfatning at det ikke var endring i bruk av alkohol. På spørsmål om brukstrender for de ulike alkoholtypene svarte kjentmennene òg denne gangen at det ikke var noen endringer foruten om rusbrus. Her rapporterte de om en fortsatt nedgang i bruk blant ungdomsskoleelevene. På spørsmålet om kjennskap til endring i tilgjengelighet for alkohol rapporterte kjentmennene om en gradvis økning. Vi var og interessert i å vite hvilke helse og/eller sosiale skader eller problemer alkohol skapte for elevene ved skolen. Problemene som ble nevnt var; fravær, skulking, at elevene var trøtte, slitne eller i dårlig form på mandager (spesielt). Foruten dette nevnte kjentmenn denne gangen problemer som slosskamper og at det var en del støy og snakking rundt helgens hendelser. I likhet med forrige halvår svarte kjentmennene at alkohol ofte ble brukt i kombinasjon med hasj, men òg i kombinasjon med piller.

I likhet med kjentmennene oppgav et flertall av de 26 nøkkelinformantene at alkohol var det rusmiddelet som ble mest brukt i deres omgangskrets. Syv av åtte informanter fra utelivsarenaen, ni av ti fra det sivile samfunn og tre av åtte informanter fra risiko-/tungarenaen oppgav alkohol som det mest brukte rusmiddelet i deres omgangskrets. Et flertall av informantene var òg av den oppfatning at det hadde vært en gradvis økning i bruk av

³Bergen Fengsel rapporterer kun hvert tertial. Dette medfører at data i inneværende periode er fra perioden september til desember 2005. Disse dataene sammenlignes med perioden mai til august 2005.

⁴Det var 15 av totalt 25 kjentmenn som besvarte spørreskjemaet denne gangen, noe som gir en svarprosent på 60%.

TABELL 1: ALKOHOLRELATERTE SALGSTALL – APRIL 2002 TIL MARS 2006

	April – sept. '02	Okt. '02 – mars '03	April – sept. '03	Okt '03 – mars '04	April – sept. '04	Okt. '04 – mars '05	April – sept. '05	Okt. '05 – mars '06
Vinmonopolet	2 054 601	2 257 916	2 142 428	2 223 332	2 069 327	2 236 753	2 139 689	2 264 000
Vectura	72 657	76 546	72 732	85 770	79 259	82 195	93 017	95 827
Hansa		5 227 287	5 809 162	4 800 952	4 858 208	4 138 724	5 002 547	4 562 962
Coop	1 115 276	1 039 323	1 239 992	1 218 961	1 963 738	1 155 052	1 105 379	936 938

TABELL 2: SALGSTALL FOR HANSA BORG ASA

Alkoholtype	Sum liter solgt i okt. '04 – mars '05	Sum liter solgt i okt. '05 – mars '06
Totalt salg (alkoholholdig drikke)	4 291 845	4 562 962
Øl skatteklasser A (Clausthaler)	88 271	86 468
Øl skatteklasser B (lettøl)	53 733	51 519
Øl skatteklasser D (pils)	4 062 912	4 314 187
Øl skatteklasser F (sterkøl)	22 017	24 451
Rusbrus	25 441	16 151
Cider	111 348	144 483
Svakvin	16 837	30 531

TABELL 3: SALGSTALL FOR VINMONOPOLET

Alkoholtype	Sum liter solgt i okt. '04 – mars '05	Sum liter solgt i okt. '05 – mars '06
Totalt salg	2 236 753	2 264 000
Alkoholritt og lettvin	3 112	2 974
Øl ⁵	36 303	37 457
Svakvin ⁶	1 819 994	1 845 785
Sterkvin ⁷	30 096	28 334
Brennevin ⁸	347 248	349 448

TABELL 4: NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER⁹ FOR ULIKE ALKOHOLTYPER

Alkoholtype	Rapporterte trender	(trender fra forrige periode i parantes)
Øl	Gradvis økning	(gradvis økning)
Cider	Ingen endring	(ingen endring)
Rusbrus	Sterk nedgang	(ingen endring)
Vin	Gradvis økning	(gradvis økning)
Brennevin	Ingen endring	(gradvis økning)
Hjemmebrent	Ingen endring	(ingen endring)

⁵Her registreres sterkøl fra 4.75–10% samt cider.

⁶Svakvin kan variere fra 7–15%.

⁷Alkoholprosenten her er fra 15–22%.

⁸Brennevin inneholder en alkoholprosent på > 22%

⁹Skalaen som er brukt er den samme som for bruk og tilgjengelighet, se appendiks 1. .

alkohol i inneværende periode, og det er primært informantene fra det sivile samfunn og risiko/tungarenaen som oppgir denne endringen. På spørsmål om hvorfor informantene var av den oppfatning at alkoholbruken økte sa en informant fra risiko/ tungarenaen: **Informant:** – Folk drikker mer kanskje.

Intervjuer: – Er det at de drikker mer, eller er det flere som drikker? **Informant:** – Flere som drikker og de drikker mer (...) Ja, mange folk som har flyttet ut og fått egen leilighet, og så går de bare opp der og drikker. Det er mye mer drikking nå, mye mer drikking.

Ifølge informantene var tendensene for de ulike alkoholtypene som følger i tabell 4. De var av den oppfatning at bruken av cider, brennevin og hjemmebrent var uendret i denne perioden. I likhet med forrige periode mente informantene også denne gangen at bruken av øl og vin fortsatt var økende. Ifølge informantene var det en sterk nedgang i bruk av rusbrus. I et av intervjuene fremkom det et utsagn som kan illustrere hvorfor informantene velger den ene alkoholtypen fremfor den andre. En informant fra det sivile samfunn sa: – *Vin og sprit er mer populære på grunn av at de er lettere å kjøpe. Nå har vi eldre kontakter og disse (vin og sprit) blir sett på som mer «voksne» drikker.*

Når det gjelder endring i tilgjengelighet var informantene av den oppfatning at det ikke var noen endringer for alkohol. På spørsmålet om hvilke rusmidler informantene selv mente gav mest helsemessige og/eller sosiale konsekvenser ble alkohol, i likhet med forrige periode, rangert som det rusmiddelet som gav mest slike problemer. Depresjon, aggresjon, problemer i forhold til familie/venner/kjæreste og andre, vold og utagerende atferd var noen av problemene som ble nevnt. Informantene kjente ikke til endringer iht. brukergruppen relatert til alkohol.

I løpet av inneværende periode har politiet i Bergen registrert totalt 917 personer i drukkenskapsarresten. Dette er en tilnærmet lik situasjon som i perioden april til september 2005. Det var flest personer i drukkenskapsarresten i desember. 88% av de i drukkenskapsarresten var menn. I inneværende periode var 277 personer anmeldt for promillekjøring med personskade eller materielle skader, en nedgang på 9,5% sammenlignet med forrige periode.

Tollvesenet i Bergen har hatt en stabil situasjon i henhold til antall beslag av alkohol sett opp mot perioden april-september 2005. Når det gjelder beslaglagt mengde alkohol har det vært en sterk nedgang. Det er beslaglagt 50% mindre alkohol i perioden oktober 2005 – mars 2006. Sammenlignet med forrige halvår har Tollvesenet i Bergen hatt litt flere brennevin og vinbes-

lag og beslaglagt litt mer av disse alkoholtypene. Den største nedgangen finner en for øl. Her var det en nedgang på 59% i mengden ølbeslag og 53% færre beslag. En mulig forklaring på nedgangen kan være at det i forrige halvår var en topp for øl blant annet grunnet en del store beslag hos bobilturister (se Føre Var-rapport nr.6). For andre tollregioner har det vært en stabil situasjon når det gjelder antall alkoholbeslag på personer med postadresse i Bergen, men det har vært en sterk økning i mengden som ble beslaglagt, sammenlignet med forrige halvår.

I likhet med andre tertial, dvs. perioden mai til august 2005, har Bergen Fengsel ikke gjort funn av alkohol eller sats denne gangen. De har og hatt en nedgang i antall positive utåndingsprøver i tredje tertial.

Ser en på hvor mange som har vært i kontakt med RUStelefonen i perioden oktober -05 til mars -06 har det vært en nedgang på 31%. I forrige periode var alkohol det rusmiddelet som fikk flest innringninger. I løpet av den siste perioden har alkohol fått nest mest innringninger. I inneværende periode var det like mange kvinner som menn som ringte inn, mens forrige gang var der flest menn. For LMS¹⁰ var det en sterk økning i antall innkomne samtaler for alkohol. Dette må sees i sammenheng med den økte registreringen og rapporteringen LMS har gjort i inneværende periode.

Nasjonale fag- og debattblader¹¹ har også i denne perioden hatt ulike artikler om alkohol. rus & avhengighet hadde artikler om alkoholbruk og alkoholkultur i iht. arbeidsmiljø, noen artikler om barn som lider under foreldres alkoholbruk/misbruk og hvordan kjøp av alkohol på internett har økt i det siste (rus & avhengighet nr 4, 2005). Folket skrev om et rekordstort ølsalg i 2005 i henhold til volum (Folket nr.1, 2006). Apropos Rus nr. 3/2005 hadde en artikkel om alkoholkampanjen «Tørr å sette grenser».

Ungdoms- og trendmagasinene¹² har også hatt artikler om alkohol. I likhet med forrige halvår har Natt og Dag i hver utgave hatt en reisereportasje fra ulike storbyer. Reportasjene inneholder, foruten kulturelle beskrivelser av storbyen, beskrivelser av journalistens festing, alkoholkonsum, historier fra barturer og partyer. Foruten dette hadde Natt og Dag en artikkel om 11 bud for er bedre festliv. Situasjonen for lokalmediene¹³ dekning av alkohol har vært lik dekningen i forrige halvår. Eksempler på artikler i lokalmediene har vært: «Mange drikker altfor mye» (BA 3.3.2006), som fokuserte på at drikking er den vanligste formen for rusmisbruk og som er forbundet med størst helserisiko, og «Barn vil dø av foreldres drikking» (BA 10.11.2005) som omhandlet at mange unge får ødelagt barndommen av foreldre som drikker.

¹⁰Landsforbundet Mot Stoffmisbruk.

¹¹Nasjonale fag- og debattblader er rus & avhengighet, Folket, Apropos Rus og Motgift.

¹²Dette er magasiner som: plan B, Natt & Dag, Skum, Studvest, Spirit og Blikk.

¹³Lokalmediene er i dette tilfellet: Bergensavisen og Noabase.

Hallusinogene rusmidler (Cannabis, LSD, Fleinsopp)

Hallusinogene rusmidler påvirker sentralnervesystemet og fremkaller sansebedrag, illusjoner og hallusinasjoner. Det finnes mange vekster i naturen som har hallusinogene virkninger, eksempelvis fleinsopp, men hallusinogener kan også fremstilles syntetisk eksempelvis som LSD. Cannabis har en svak hallusinogen effekt (www.fhi.no), og kommer dermed inn under gruppen hallusinogene rusmidler.

Cannabis¹⁴

Det ser ut til å være en gradvis økning i tilgjengelighet av cannabis i inneværende periode. Ser en på beslagstallene samlet sett viser data fra Kripos at det har vært færre beslag i denne perioden sammenlignet med perioden april-september -05, men det er beslaglagt større mengder cannabis. I inneværende periode har Hordaland Politidistrikt ikke hatt noen endring verken i antall beslag eller mengde cannabis som er beslaglagt. Tollvesenet i Bergen og andre tollregioner¹⁵ har hatt en økning i både antall beslag gjort i Bergensregionen og beslag relatert til personer med postadresse i Bergen. Bergen Fengsel har hatt en sterk økning i mengden cannabis som er funnet i fengselet i tredje tertial, men i henhold til positive urinprøver har det ikke vært noen endring fra andre til tredje tertial.

Det har vært en økning i antall personer i behandling ved Stiftelsen Bergensklinikken som oppgir at cannabis var det mest brukte rusmiddelet i denne perioden.

Ni av 15 kjentmenn opplyste at cannabis var det nest mest brukte rusmiddelet blant ungdomskoleelever i Bergen. Kjentmenn med kjennskap til brukstrender rapporterte denne gangen om en sterk økning i bruken blant skoleungdom i Bergen. Åtte kjentmenn hadde kjennskap til endringer i tilgjengelighet, og de var av den oppfatning at tilgjengeligheten var økende. I henhold til hvilke helse- og/eller sosiale problemer kjentmennene knyttet opp til bruk av cannabis blant skoleelevene svarte de trøtthet, skulking og økende fravær, likegyldighet og urolighet. Ut fra rusrelaterte funn på skolen eller rundt skoleområdet var det fem kjentmenn som hadde gjort hasjrelaterte funn. Dette var primært utstyr til hasjrøyking, eksempelvis hasjpiper eller colaflasker. Det var også gjort funn av hasj. Det er viktig å påpeke at disse funnene kan stamme fra andre personer enn skolens elever. Når det gjaldt kombinasjonsbruk nevnte seks kjentmenn at cannabis ofte ble kombinert med alkohol.

Nøkkelinformantene fra alle tre hovedarenaer oppgav at cannabis var det nest mest brukte rusmiddelet i deres omgangskrets. Informantene sa det ikke var noen endringer i bruken av cannabis i løpet av de siste seks månedene. Under intervjuene spurte vi informantene om endringer i cannabisbruken i omgangskretsen. På dette spørsmålet svarte noen: – (...) *de som røyker nå, de har... det er de samme folkene som alltid røyker. Jeg har ikke observert noen av de jeg kjenner begynne å røyke, som ikke har røykt tidligere. Så derfor vil jeg ikke si det er noen endring.* (Informant fra risiko/tungarenaen).

– (...) *det er akkurat de samme, og nesten de samme folkene og nesten like mye... det er ikke sånn at det tar helt av for eksempel.* (Informant fra risiko/tungarenaen).

På samme spørsmål sa en informant fra utelivsarenaen at: – *Folk røyker gress (les: hasj) fordi de er tilknyttet rapmusikken. De fleste jeg kjenner har røykt siden de var tenåringer. Noen av de ruser seg for mye, de røyker daglig og ikke bare i helgene. Det er mange som synes det er bedre å røyke enn å drikke alkohol. Gresset er fra naturen – og noen ser på det som sunnere.*

Informantene er ikke av den oppfatning at det er kommet til nye brukere, men at bruken og brukergruppen har vært stabil. Det siste sitatet kan illustrere hvorfor noen velger å bruke cannabis, nemlig ut fra et sunnhetsperspektiv, da cannabis oppfattes som et relativt naturlig rusmiddel. En annen informant ble spurt om hvorfor personer i omgangskretsen brukte cannabis. På dette svarte informantene som følger: – *Eh.. noen bruker det for å sove, noen bruker det som erstatning for øl i sosiale sammenhenger. Noen de bruker det bare for å ruse seg, røyke mest mulig bare for å bli skeiv.* (Informant fra risiko/tungarenaen).

I perioden april-september 2005 var informantene av den oppfatning at det var en gradvis økning i tilgjengeligheten av cannabis, mens de i denne perioden var av den oppfatning at det ikke var noen endring. 14 av 26 informanter hadde krysset av på at cannabis var ett av de tre rusmidlene som gav helse og/eller sosiale problemer. Det å bli sløv/lat, asosial, få problemer med skole og lære- og konsentrasjonsproblemer var skadevirkninger som informantene knyttet til bruk av cannabis. Hele 23 informanter sa at cannabis vanligvis ble røykt. Informantene ble også spurt om hva cannabis kostet¹⁶ og sammenlignet med forrige periode er prisen stabil. Cirkaprisen ligger på 70 – 100 kroner grammet.

¹⁴Cannabis er en samlebetegnelse på materiale fra planten Cannabis sativa. Planten inneholder en lang rekke substanser som har fellesbetegnelsen cannabinoider, der det aktive virkestoffet er THC (www.fhi.no).

¹⁵Med andre tollregioner menes beslag gjort andre steder i landet av andre tollregioner på personer med postadresse i Bergen.

På spørsmålet om hvilke slenguttrykk informantene kjente til for cannabis var; bom, G, gallar, gall, ganja, fjodde, tjall, gress, rev, bønne, ves/vese, joint og jazztobakk. De fleste slenguttrykkene er kjente uttrykk, som er rapportert i tidligere Føre Var-rapporter. De nyrapporterte slenguttrykkene er *ves/vese* og *jazztobakk*, men dette betyr på ingen måte at disse uttrykkene per se er nye.

Sammenlignet med forrige halvår har det i perioden oktober '05 til mars '06 vært en stabil situasjon når det gjelder antall innkomne samtaler til RUStelefonen relatert til cannabis. Denne gangen er det registrert flere samtaler for cannabis enn for alkohol. Også i denne perioden var det flest kvinner som ringte til Rustelefonen med cannabisrelaterte spørsmål. LMS har hatt en sterk økning i innkomne samtaler om cannabis i løpet av de siste seks månedene.

I inneværende periode har Bergensavisen hatt en jevn dekning av cannabis ut fra antallet registrerte treff på lokalmedienes nettsider. I denne perioden var det ikke registrert nettprat på Norshroom om cannabis. I likhet med forrige periode har Dopingtelefonen fått noen spørsmål på nettpraten om hasj. Slike spørsmål har Dopingtelefonen henvist videre til RUStelefonen.

I motsetning til forrige halvår har nasjonale fag- og debattblader i inneværende periode hatt cannabisrelaterte artikler. *rus & avhengighet* hadde et par artikler som tok for seg konsekvensene av nedleggelsen av *Pusher street* i Christiania, København (*rus & avhengighet* nr 1, 2006). *Motgift* hadde og en artikkel om nedleggelsen av *Pusher street* ut fra politiet i Københavns perspektiv. Det samme tidsskriftet hadde også en reportasje om skadevirkninger av cannabis, samt en artikkel om to «cannabiskongresser» som ble arrangert i Nederland (*Motgift* nr 1, 2006).

LSD¹⁷

I Føre Var-sammenheng har LSD tradisjonelt vært et av de rusmidlene der det ikke har vært rapportert om store endringer. I inneværende periode ser det ut til å være en stabil situasjon for dette rusmiddelet. Sammenlignet med forrige halvår viser data fra Hordaland Politidistrikt at det har vært en sterk økning i antall beslag og beslaglagt mengde LSD. Det er viktig å poengtere at antall beslag er små. Ifølge politiet er Bergen det politidistriktet i Norge som beslaglegger mest LSD.

20 av 26 nøkkelinformanter sa at de ikke hadde observert eller kjente til bruk av LSD i sin omgangskrets. Det var noen få informanter fra risiko/tungmiljøet og utelivsareaen som hadde slik kunnskap, og i likhet med forrige periode sa de at det ikke var noen endringer verken

i brukstrender eller tilgjengelighet. I likhet med forrige periode var spising den vanligste inntaksmåten av dette stoffet. Av de som kjente til pris ble det oppgitt en cirka-pris på 100-150 kroner pr. bit. Noen få informanter oppgav slenguttrykk for LSD og i likhet med tidligere rapporteringer var slenguttrykkene *syre* og *tripp*.

RUStelefonen har, i likhet med forrige periode, hatt svært få samtaler om LSD i denne perioden. Sammenlignet med forrige halvår har Bergensavisen hatt en sterk økning i antall treff på sine nettsider. LSD har ikke vært tema i nasjonale fag- og debattblader.

Fleinsopp

Fleinsopp er innhøstingsklar om høsten, og følgelig er bruken av dette sesongavhengig. I perioden april-september 2005 rapporterte vi om en stabil situasjon. Denne stabiliteten holder seg i inneværende periode.

Tollvesenet i andre tollregioner gjorde beslag av fleinsopp i forrige periode, men har ingen beslag i inneværende periode. Det er ikke registrert beslag av fleinsopp hos politiet. I likhet med LSD var det for fleinsopp kun registrert enkelte samtaler hos RUStelefonen. Det har ikke vært noen artikler om fleinsopp i lokalpressen i denne perioden, og det har vært en gradvis nedgang i aktiviteten på nettpraten til Norshroom sammenlignet med siste halvår. Denne nedgangen kan sees i sammenheng med at det ikke var sesongtid i inneværende periode. I likhet med LSD har fleinsopp heller ikke vært et tema i nasjonale fag- og debattblader.

På spørsmålet om brukstrender var det kun fem nøkkelinformanter som hadde kjennskap til dette, og de sa det ikke var noen endring i bruken. Seks informanter sa de hadde kjennskap til endring i tilgjengelighet og rapporterte om en gradvis nedgang. Dette kan ha sammenheng med tidsperioden. Ifølge informantene med kjennskap til inntaksmåte ble fleinsopp inntatt på samme måte som LSD, nemlig spist. I motsetning til forrige periode, da noen få informanter oppgav at fleinsopp enten var gratis eller kostet 1 krone pr. sopp, var det ingen som oppgav pris for fleinsopp denne gangen. Fire av 26 informanter oppgav "flein" som slenguttrykk for fleinsopp.

¹⁶Det er dokumentert at prisen på alkohol har innvirkning på forbruket (Babor et. al 2003), og en antar at det samme vil være gjeldende for illegale rusmidler. Erfaringsmessig vet vi at prisene varierer i forhold til hvor mye en kjøper og hvem en kjøper av. Prisene er derfor oppgitt i cirka-priser.

¹⁷LSD fremstilles som et løselig salt som i seg selv er farge-, lukt- og smakløst.

Sentralstimulerende rusmidler (Amfetamin, Kokain, Ecstasy)

Sentralstimulerende rusmidler påvirker sentralnervesystemet, noe som blant annet innebærer at det undertrykker søvnbehov og stimulerer hjerte- og karsystemet (www.fhi.no).

Amfetamin

I denne perioden var den generelle tendensen at det var en stabil situasjon for amfetamin.

Dataene fra Kripes viser en sterk nedgang i antall amfetaminbeslag og mengden amfetamin beslaglagt i Bergen i inneværende periode. Hordaland politidistrikt har hatt en stabil situasjon når det gjelder antall amfetaminbeslag, men de har hatt en sterk nedgang i mengden amfetamin som er beslaglagt. Variasjonene hos disse instansene kan være et resultat av etterslepet av analysering av innsendt materiale fra Hordaland Politidistrikt (se s. 8). Sammenlignet med forrige periode har Tollvesenet i Bergen hatt flere beslag, og beslaglagt større mengder amfetamin. I likhet med forrige periode var det òg i denne perioden heller ikke gjort funn av amfetamin i Bergen Fengsel. Vedrørende positive urinprøver ser det ut som om det har vært en økning i positive urinprøver for dette stoffet i hele 2005.

Det har vært en sterk nedgang i antall amfetaminrelaterte innringninger til RUStelefonen sammenlignet med perioden april-september 2005. LMS har hatt en sterk økning med mer enn en fordobling i antall samtaler om amfetamin. Lokalmedienes dekning har i denne perioden vært relativt stabil, sammenlignet med forrige periode. Det har vært en jevn registrering av antallet treff på BA og Noabuses nettsider. Ser en på internett var det en gradvis nedgang i antallet treff på nettpraten til

Norshroom. Blikk er det eneste av trendmagasinene som har omtalt amfetamin (november 2005) og om en amfetaminbruker som selger = Oslo (desember 2005).

Bruken av amfetamin er mer eller mindre fraværende blant skoleelever (Skutle et. al 2004), og flertallet av kjentmennene har ingen kjennskap til at amfetamin brukes blant ungdomsskoleelevene. Nøkkelinformantene rapporterte, i likhet med forrige periode, at det ikke var noen endringer i bruk av amfetamin. Nøkkelinformantene var, i likhet med forrige periode, av den oppfatning at det var en gradvis økning i tilgjengelighet i dette halvåret. Økningen rapporteres jevnt fra informanter fra alle arenaene, se tabell 5.

Det ble ikke rapportert om endringer i vanligste inntaksmåte. Amfetamin ble primært injisert og sekundært sniffet. Det var flest informanter fra risiko/tungarenaen som sa amfetamin ble injisert. Informanter fra det sivile samfunn og utelivsarenaen opplyste at vanligste inntaksmåte var sniffing. På spørsmålet om pris visste åtte av 26 informanter at cirkaprisen var 150-200 kroner for 1/4 gram. Ord som *speed*, *fast*, *joggesko* og *guff* var slenguttrykk informantene oppgav for amfetamin denne gangen. Foruten *guff* var det ingen nyrapporteringer av slenguttrykk.

TABELL 5: AMFETAMIN

NØKKELINFORMANTER – ENDRING I TILGJENGELIGHET ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Gradvis økning	2	2	2	6
Ingen endring	0	1	3	4
Sterk nedgang	1	0	0	1
Vet ikke	5	6	2	13
Ubesvart	0	1	1	2
Total	8	10	8	26

Kokain

I denne perioden var det et varierende bilde når det gjelder kokain.

Data fra Kripos viste at det var en sterk nedgang både i antall beslag og mengden kokain som var beslaglagt i inneværende periode. Hordaland Politidistrikt¹⁸ opplyste at det ikke har vært noen endring i antall kokainbeslag, men sammenlignet med forrige halvår har det vært beslaglagt mindre mengder. Tollvesenet i Bergen har ikke gjort beslag av kokain i denne halvårsperioden.

I andre tertial 2005 var det positive kokainutslag på urinprøver i Bergen Fengsel, men i tredje tertial var det ingen positive urinprøver. I motsetning til forrige periode ble det i tredje tertial gjort funn av kokain, men det var kun tale om små mengder.

Data fra Stiftelsen Bergensklinikkene viste at for personer i behandling var det en nedgang på 13% som oppgav sentralstimulerende midler¹⁹ som det mest brukte rusmiddelet i denne perioden. Det er viktig å poengtere at tallmaterialet her er lite. Ifølge RUStelefonsens data var det en gradvis økning i antall innkomne telefonsamtaler om kokain i denne perioden.

Nøkkelinformantene fra utelivsarenaen og halvparten av informantene fra det sivile samfunn rangerte kokain som det tredje mest brukte rusmiddelet i omgangskretsen i løpet av de siste seks månedene. På spørsmål om brukstrender var informantene også denne gangen av den oppfatning at det var en gradvis økning i bruk. Det er kun informanter fra utelivsarenaen som oppgir at det har vært en sterk økning av kokain, men informanter fra risiko/tungarenaen rapporterer òg om økende bruk. Nedenfor vises hvordan informantene fra de ulike arenaene fordelte seg.

Under intervjuene fremkom det enkelte uttalelser på hvorfor kokain var mer brukt og tilgjengelig nå. En informant sa: – *Det virker som det er mer tilgjengelig nå –*

lettere å kjøpe – kanskje på grunn av at folk har jobber. Holdningen er at når du bruker kokain er du rik – det er luksus. Jeg kjenner bare til gutter som bruker kokain, ikke jenter. (informant fra utelivsarenaen).

En annen informant fra utelivsarenaen sa i samme forbindelse: – *Alle bruker kokain nå, menn, kvinner, politikere, advokater, forretningsmenn. Det har blitt mer og mer brukt i løpet av det siste halve året. Til og med jenter som ikke røyker en joint bruker det (les: kokain) etter at de har fått et par øl. Hvis du går inn på toalettene på utesteder... (...) Noen blir helt sprø, men de fleste bruker det i forbindelse med spesielle anledninger – på en fest. Det er ikke sett ned på lenger.*

En kan lese ut fra sitatene at kokainbruk muligens ikke er så tabubelagt i noen grupper som det har vært tidligere. På spørsmål om hvilke holdninger omgangskretsen hadde til bruk av kokain sa en informant fra risiko/tungarenaen at:

Informant: – *Altså, det er mange som ikke liker kokain og som synes det er litt for langt. Så langt går en liksom ikke (...)*

Intervjuer: – *Å ja, har en gått over en grense da?*

Informant: – *Ja, og der går de ikke.*

Angående den mest brukte inntaksmåten sa informanter at kokain vanligvis ble sniffet. Av informantene som kjente til endring i tilgjengelighet var svarene svært spredte, men også denne gangen ble det rapportert om en økning, først og fremst fra informanter fra det sivile samfunn og utelivsarenaen. Prisen ble oppgitt til å være fra 500–1 200 kroner for ett gram. Sammenlignet med forrige halvår var dette litt billigere enn tidligere rapportert. Det var flest informanter fra utelivsarenaen som kjente til slenguttrykk og *cola* var det uttrykket som gikk oftest igjen.

I media har det vært skrevet mer om kokain i løpet av de siste seks månedene sammenlignet med forrige halvår. Det har vært over en fordobling i antall treff på Norshroom sin nettpat, mens det har vært en gradvis

TABELL 6: KOKAIN

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Sterk økning	3	0	0	3
Gradvis økning	0	2	2	4
Ingen endring	1	3	3	7
Gradvis nedgang	1	0	0	1
Ikke observert	3	5	3	11
Total	8	10	8	26

¹⁸I løpet av de siste seks månedene ble det gjort enkeltbeslag der mengden ble oppgitt i hektogram. I følge Hordaland Politidistrikt er dette uvanlig for vårt politidistrikt. Vanligvis beslaglegges det små mengder og da oppgis mengden i gram.

¹⁹Med sentralstimulerende midler mener en her amfetamin og kokain.

økning i antall treff på nettsidene til både Bergensavisen og Noabuse. Når det gjelder nasjonale fag- og debattblader hadde rus & avhengighet en artikkel som tok for seg det økende kokainforbruket i Europa (rus & avhengighet nr.6, 2005). Motgift hadde en artikkel som fokuserte på Ecuador som transittland for kokain (Motgift nr. 1, 2006). Trendmagasinet Natt og Dag skrev om kokain som den «nye pappvinen». Artikkelen omhandlet at kokain ikke lenger var forbundet med luksus, eksklusivitet og det å føle seg spesiell, men at det var mer folkelig og «ikke noe å satse på» (Natt & Dag nr. 12, 2005 s. 20). RUSTelefonen har hatt en flere innkomne telefonsamtaler om kokain.

Ecstasy²⁰

Det har vært en generell stabilitet eller nedadgående tendens for ecstasy så lenge Førre Var har eksistert. I inneværende periode ser det ut til at den nedadgående tendensen som ble rapportert i forrige halvår fortsetter.

Litt mer inngående viste data at Kripos har hatt en liten økning i antall ecstasybeslag. Her må det påpekes at antall ecstasybeslag er små. Mengden ecstasytabletter som er beslaglagt i inneværende periode viser en sterk økning sammenlignet med forrige halvår. Den samme

tendensen finner en i dataene fra Hordaland Politidistrikt, økning både i antall beslag og mengde beslaglagt ecstasy. Tollvesenet i Bergen har gjort svært få og små beslag av ecstasy, men sammenlignet med perioden april-september 2005 har det vært beslaglagt noen flere tabletter, mens antall beslag er stabilt. Bergen Fengsel har, sammenlignet med andre tertial, hatt en sterk nedgang i antall positive urinprøver på ecstasy i tredje tertial.

Bruken av ecstasy er, i likhet med amfetamin, mer eller mindre fraværende blant skoleelever (Skutle et. al 2004), og ingen kjentmenn hadde kjennskap til bruk av dette rusmiddelet.

På spørsmål om brukstrender hadde 10 nøkkelinformanter kjennskap til bruk av ecstasy, og flertallet var av den oppfatning at det var en nedgang i bruken, se tabell nedenfor.

Når det gjelder endringer i tilgjengeligheten av ecstasy var flertallet av den oppfatning at det var en gradvis nedgang. Nedenfor vises hvordan informantene fra de ulike arenaene fordelte seg på spørsmålet om endring i tilgjengelighet. Ifølge informantene ble ecstasy vanligvis spist, og dette var den eneste inntaksmåten informan-

TABELL 7: ECSTASY

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Gradvis økning	1	0	0	1
Ingen endring	1	0	2	3
Gradvis nedgang	0	2	1	3
Sterk nedgang	1	1	1	3
Ikke observert	5	7	4	16
Total	8	10	8	26

TABELL 8: ECSTASY

NØKKELINFORMANTER – ENDRING I TILGJENGELIGHET ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Gradvis økning	1	0	0	1
Ingen endring	0	1	4	5
Gradvis nedgang	1	2	1	4
Sterk nedgang	1	0	0	1
Vet ikke	5	6	2	13
Ubesvart	0	1	1	2
Total	8	10	8	26

²⁰Ecstasy kan klassifiseres som både sentralstimulerende og hallusinogent rusmiddel, dette da rusen som fremkalles kan ligne på amfetaminrusen, men den kan også ha likhetstrekk med LSD. Da det vanligvis er den sentralstimulerende virkningen som er dominerende kategoriseres ecstasy her som sentralstimulerende rusmiddel.

tene rapporterte om. Cirkaprisen for ecstasy ble oppgitt til å være 100-200 kroner pr. tablett. Prisen var uendret fra forrige halvår. *E* og *knips* var de uttrykkene som ble oppgitt.

Det kan virke som om interessen for ecstasy har vært nedadgående i løpet av de siste seks månedene blant de som bruker nettpraten til Norshroom. Det har vært en sterk nedgang i antall treff i denne perioden, samt en sterk nedgang i antall artikler om ecstasy i Bergensavisen.

I forrige periode rapporterte RUStelefonen om en gradvis økning i antallet telefonsamtaler om ecstasy. Det ser ut til at denne tendensen fortsetter. Sammenlignet med forrige halvår har også LMS også hatt flere innkomne samtaler relatert til ecstasy.

Opioider

(Heroin, Metadon, Subutex, Temgesic, Dolcontin)

Opioider er en fellesbetegnelse på stoffer som binder seg til bestemte reseptorer i kroppen. I moderne vestlig medisin brukes opioider hyppig i behandling av smerter, og vanlige opioider er heroin, morfin og metadon. Stoffene kan misbrukes og føre til rusmiddelavhengighet. Opioider som Subutex og metadon brukes i legemiddelassistert rehabilitering (www.fhi.no).

Heroin

Generelt kan en si at bruken og tilgjengeligheten av heroin i Bergen har vært stabil så lenge Førre Var har rapportert. Det er ikke noe unntak for denne perioden.

Kripos opplyste at det var en sterk nedgang i antall beslag og beslaglagt heroinmengde i løpet av de siste seks månedene i Bergen. Med unntak av en stabil situasjon i antall beslag samsvarer data fra Kripos og Hordaland Politidistrikt. Misforholdet i tendensen kan forklares med at Kripos ikke har ferdiganalysert alt innsendte materiale fra Hordaland Politidistrikt. Tollvesenet i Bergen har i denne perioden, i motsetning til forrige halvår, gjort beslag av heroin. Antall beslag og mengden som ble beslaglagt var så små at de i realiteten ikke utgjorde noen endring. For tollregioner utenfor Bergen var det gjort heroinbeslag på personer med postadresse i Bergen, men også her er antall beslag svært lite og utgjør i realiteten en status quo situasjon.

Det var en stabil situasjon fra andre til tredje tertial iht. mengde heroin som ble funnet i Bergen Fengsel. Det ble rapportert om en økning i positive urinprøver på heroin fra første til andre tertial, og denne økningen ser ut til å ha fortsatt inn i tredje tertial.

Sammenlignet med forrige halvår oppgav like mange personer i behandling ved Stiftelsen Bergensklinikkene

at det ikke var noen nedring i bruk av heroin og andre opiater.

I likhet med forrige halvår sa et flertall av nøkkelinformantene som kjente til bruk av heroin at det ikke var noen endringer, verken i forhold til bruk eller tilgjengelighet. I henhold til endring i tilgjengelighet er det interessant å påpeke at mens informantene fra risiko/tungarenaen rapporterer om en stabil situasjon, rapporterer noen informanter fra utelivet og det sivile samfunn om en økning, se tabell nedenfor.

På spørsmålet om hvilke inntaksmåter som var mest brukt svarte 12 av 14 informanter at heroin primært ble injisert og sekundært røykt. Svært få informanter kjente til pris på heroin, men sirkaprisen ble oppgitt til å være 250 kroner for 1/8 gram. Prisen har vært uendret det siste halvannet året. Slenguttrykk som *minus*, *smekk* og *dop* ble oppgitt denne perioden. Foruten *dop* er det ingen nyrapporteringer denne gangen.

Sammenlignet med forrige halvår har RUStelefonen hatt en sterk nedgang i antallet innkomne samtaler om heroin. LMS har hatt en økning i antall innkomne samtaler i løpet av de siste seks månedene. Det har vært en jevn rapportering om heroin i forhold til antallet artikler i lokalpressen. Bergensavisen skrev om en kvinne som ble pågrepet i Bergen og som hadde gjemt fem pakker med heroin i kroppen (BA 15.12.2005). På nettpraten til Norshroom har det vært en gradvis nedgang i antall treff i denne perioden. I likhet med forrige periode var det ikke noen artikler i fag- og debattblader som har hatt spesielt fokus på heroin.

TABELL 9: HEROIN

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Gradvis økning	1	3	0	4
Ingen endring	1	1	5	7
Gradvis nedgang	0	0	1	1
Vet ikke	6	5	1	12
Ubesvart	0	1	1	2
Total	8	10	8	26

Metadon²¹

Metadon er et syntetisk stoff som ligner morfin og som i 30-40 år har vært benyttet i rehabiliteringen av heroinmisbrukere (www.fhi.no). I likhet med tidligere rapporteringer ble det i inneværende periode rapportert om en stabil situasjon for metadon.

Ifølge Kripes har det vært svært få beslag av metadon i Bergen i løpet av de siste seks månedene. Selv om tallmaterialet er lite har Hordaland Politidistrikt hatt en liten økning i antall metadonbeslag, men det har ikke vært noen endring i mengden som ble beslaglagt. For Bergen Fengsel var det og små tall når det gjaldt positive prøver for metadon. Det var ingen endring fra andre til tredje tertial.

Rustelefonen har fått ett par metadonrelaterte samtaler denne gangen, mens LMS har hatt en stor økning i antall innkomne metadonrelaterte samtaler.

Nøkkelinformantene var av den oppfatning at det ikke var noen endring verken i bruk eller tilgjengelighet av metadon, i denne perioden. Når det gjaldt inntaksmåte sa informantene at metadon vanligvis ble drukket. Det var svært få som opplyste om pris for metadon. To informanter opplyste at cirkaprisen på 90 ml. metadon var mellom 350-450 kroner.

Bergensavisen har hatt en sterk nedgang i antall metadonrelaterte artikler. Det har vært få treff på nettsidene til Noabuse, men det ser ut til å ha vært en jevn dekning. Metadon er lite diskutert på nettpraten til Norshroom, og denne gangen var det like mange treff som i forrige halvår. Når det gjaldt nasjonale fag- og debattblader kunne en lese i rus & avhengighet om funn fra en mastergrad der fokuset var på velfungerende metadonbrukere (rus & avhengighet nr 1, 2006). Foruten denne artikkelen kunne en lese i Folket om metadonturismen til Danmark. Personer fra blant annet Bergen betalte for å reise på organiserte turer til Danmark for å kjøpe en måneds forbruk av metadon. Det er lovlig å ta med seg medikamenter til eget forbruk innen Schengenlandene (Folket nr. 18, 2005).

Subutex²²

Subutex er syntetiske opioider der buprenorfin er den aktive substansen. Subutex brukes til substitusjonsbehandling ved opiatavhengighet, i sammenheng med medisinsk, psykologisk og sosial behandling (www.felleskatalogen.no). Forrige halvår ble det rapportert om en liten økning for Subutex. Det rapporteres om en fortsatt økning for Subutex i inneværende halvår.

Ifølge Kripes var det en liten nedgang i antall beslag i Hordaland, men det var en liten økning i beslaglagt mengde. I perioden april-september 2005 ble det ikke gjort beslag av Subutex hos Tollvesenet i Bergen, noe de gjorde i inneværende periode. Her er beslagene små. Bergen Fengsel rapporterte om en sterk økning i positive urinprøver av buprenorfin²³ fra første til andre tertial. Denne tendensen har fortsatt i tredje tertial. På den annen side har det ikke vært endring iht. mengden funn av Subutex i fengselet. Apoteket Nordstjernen har solgt ca. 20% mindre Subutex denne gangen. Blant klientene ved Stiftelsen Bergensklinikkene ble det rapportert om en økning på 34% som oppgav vanedannende medikamenter²⁴ som mest brukte rusmiddel.

Nøkkelinformanter fra risiko/tungarenaen rangerte Subutex som det tredje mest brukte rusmiddelet, mens det til sammenligning ble rapportert som det femte mest brukte i forrige periode. Et flertall av informantene som kjente til bruk av Subutex var av den oppfatning at det hadde vært en gradvis økning i henhold til bruk. Ikke uventet kan økningen spores tilbake til informanter fra risiko/tungarenaen og personer fra det sivile samfunn som og er i kontakt med, eller observerer personer fra risiko/tungmiljøet (se tabell nedenfor).

I et av intervjuene med en informant fra risiko/tungarenaen ble informanten spurt om hvorfor bruken av Subutex økte. På dette svarte informanten: – *Ja, jeg vet ikke helt... de folkene jeg kjenner fra parken og sånt og de som går der oppe, så er det flere som har lyst til å slutte med heroin og begynne på Subutex istedenfor. Fordi det er billigere, og så har det ikke så mye negative effekter. Det er lettere å omgås folk, og de kan jobbe eller gjøre ett eller annet...*

TABELL 10: SUBUTEX

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Gradvis økning	0	3	4	7
Ingen endring	1	1	3	5
Ikke observert	7	6	1	14
Total	8	10	8	26

²¹Metadon ligner morfin og er et syntetisk stoff som brukes til behandling ved sterke smerter, eksempelvis kreftsmarter. Metadon har smertestillende og hostedepende effekt (www.fhi.no). Metadon skal redusere behovet for heroin, og i LAR-behandling blandes metadonet med solbærsaft og drikkes. Metadondosene er individuelle.

²²Subutex og Temgesic er morfinlignende preparater som inneholder buprenorfin. For mer informasjon se kortrapporten Førre Var nr 1, 2006.

Den samme informanten ble spurt om hvilke holdninger omgangskretsen hadde til bruk av Subutex.

Informant: – Ja, det er kanskje litt blandet. De som har kjennskap til (...) opiatmisbruk, de ser vel at Subutex er verdifullt i den forstand at det egentlig ikke er et rusmiddel. Det hjelper på å holde problemene i sjakk, og at det er et mye bedre alternativ enn det å løpe rundt omkring på gatene og stresse og gjøre skam på seg selv.

Intervjuer: – Folk i miljøet mener det?

Informant: –Ja, og andre mener vel det er et rusmiddel.

Ut fra dette sitatet kan en si at en holdning til Subutex i brukermiljøet er at det er bedre å bruke dette enn å bruke heroin, da det blir sett på som medisin. Medisinen kan hjelpe en til å bli kvitt misbruket sitt og være en hjelp til å fungere som en vanlig samfunnsborger. Dette er i samsvar med de nasjonale tankene rundt bruk av Subutex i behandlingsøyemed.

I forhold til endring i tilgjengelighet rapporterte informantene denne gangen om en sterk økning i tilgjengeligheten. På spørsmål om hvorfor tilgjengeligheten av Subutex hadde økt på gatenivå i løpet av det siste halvåret sa en informant fra risiko/tungarenaen at:

Informant: – De som får Subutex, og som har fått det lenge, de selger kanskje det de har som overskudd – det de ikke bruker selv, men mest av alt så er det kanskje en god del trafikk mellom Oslo og Bergen. Ja, veldig mange reiser bort dit og kjøper, så reiser de hit igjen og selger det. I og med at det er så mange som vil ha Subutex, for å slutte på heroin for eksempel, så er etterspørselen høyere (...). Og så er det disse turene. Det er noen som arrangerer turen, reiser til utlandet. De samler en gjeng med narkomane og så reiser de utlands der de henter inn tre måneders forbruk, for så å reise tilbake igjen. Og det koster så pass mye penger at de som er med på disse turene de selger sikkert 2/3 av det de har fått med seg.

Intervjuer: – Vet du hvilke land de reiser til?

Informant: – Ja, noen reiser til Frankrike, noen til Danmark og noen til Tyskland.

Her ser en at økningen forklares med økt etterspørsel etter Subutex i Bergen, samt en økt innførsel fra utlandet.

I likhet med forrige halvår oppgav informanter fra risiko/tungarenaen at Subutex vanligvis ble injisert. Cirkaprisen ble sagt å være 400-500 kroner for en 8 mg. tablett. Dette er samme pris som ble oppgitt i forrige halvår. Det var primært informanter fra risiko/tungarenaen som opplyste om slenguttrykk for Subutex. Sub var det slenguttrykket som oftest ble rapportert.

Når det gjelder lokalmedia var det kun Bergensavisen som hadde artikler om Subutex, og det var en sterk nedgang sammenlignet med forrige halvår. Nettpraten til Norsroom har ikke hatt treff på Subutex. Det har vært få artikler i nasjonale fag- og debattblader om Subutex. Som nevnt, under metadon, var det en artikkel som tok for seg trafikken fra blant annet Bergen til Danmark for å kjøpe Subutex (Folket nr. 18, 2005). RUStelefonen har hatt få samtaler om Subutex, og har hatt en liten reduksjon i antall innringninger i forhold til siste periode. LMS har hatt en sterk økning i antall innkomne telefonsamtaler sammenlignet med forrige halvår.

Temgesic²⁵

Temgesic er også et syntetisk opioid som inneholder buprenorfin. Temgesic brukes også til behandling av sterke smerter, eksempelvis kreft (www.felleskatalogen.no).

I følge data fra Kripas har det i inneværende periode vært en gradvis nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde Temgesic i Bergen. Nordstjernen apotek rapporterer om en sterk nedgang i salget av Temgesic. En mulig forklaring fra apotekets side er at Temgesic har vært på markedet noen år og nå har mistet sin «nyhetsverdi» og dermed ikke er så populært. Som nevnt under Subutex har Bergen Fengsel hatt en strek økning i positive urinprøver på buprenorfin. I likhet med forrige periode har verken RUStelefonen eller LMS' hjelpetelefon samtaler om Temgesic.

Flertallet av nøkkelinformantene hadde ikke kjennskap verken til bruk eller tilgjengelighet. Blant de som kjente til bruk var et flertall fra risiko/tungarenaen, og det ble rapportert om en gradvis nedgang, se tabell nedenfor.

TABELL 11: TEMGESIC

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Ingen endring	0	2	4	6
Gradvis nedgang	0	1	2	3
Sterk nedgang	0	0	1	1
Ikke observert	8	7	1	16
Total	8	10	8	26

²³Dette kan være både Subutex og Temgesic.

²⁴Vanedannende medikamenter er legemidler som metadon, Subutex, Temgesic, Valium og Rohypnol.

²⁵Se fotnote nr. 22.

Informantene rapporterte om ingen endring i tilgjengelighet i løpet av de siste seks månedene. Ord som *temmere* og *temmisere* var slenguttrykk for Temgesic.

I likhet med perioden april-september 2005 var det cirka like mange informanter som sa Temgesic vanligvis ble injisert som sa det ble spist. Det var primært informanter fra risiko/tungarenaen som meldte om injisering, og informanter fra det sivile samfunn som meldte om spising av Temgesic. Informantene fra det sivile samfunn er i dette tilfelle personer som også har kontakt med personer fra risiko/tungmiljøet. I forhold til pris ble det sagt at en 0,4 mg. tablett kostet cirka 50-80 kroner. Det har vært svært få artikler om Temgesic i lokalmedia og i de nasjonale fag- og debattblader.

Dolcontin²⁶

Dolcontin er morfintabletter med lang virketid og som brukes mot sterke smerter, spesielt kreft smerter. I løpet av det siste halvannet året har omfanget av Dolcontin i følge Føre Var vært stabil. Denne tendensen fortsetter i denne perioden.

Det har ikke vært noen endring i salg av Dolcontin hos Nordstjernen apotek i denne perioden.

Nøkkelinformantene var av den oppfatning at det ikke var noen endringer, verken i bruk eller tilgjengelighet i løpet av de siste seks månedene. Det var i hovedsak informanter fra risiko/tungarenaen som hadde kjennskap til Dolcontin og like mange informanter oppgav at Dolcontin vanligvis ble spist, som sa det ble injisert. Cirkaprisen ble oppgitt til å være 150-200 kroner for en 100 mg. tablett. Denne prisen ble også oppgitt forrige halvår. *Dolkiser* var det slenguttrykket informantene oppgav for dette preparatet.

I motsetning til forrige periode var det denne gangen dekning av Dolcontin i lokalmedia. Selv om antall artikler var få hadde Bergensavisen en økning i omtale av dette preparatet. Det var en jevn samtalefrekvens på nettpraten til Norshroom sammenlignet med forrige halvår. Selv om det har vært artikler med fokus på tyngre rusproblematikk i nasjonale fag- og debattblader har det ikke vært noen artikler spesifikt om Dolcontin.

Andre medikamenter og syntetiske stoffer (Anabole steroider, Rohypnol, Xanor, Valium, og GHB)

Anabole steroider²⁷

Anabole steroider er en gruppe syntetiske stoffer som har samme biologiske virkning som det mannlige kjønnshormonet testosteron. I forrige periode ble det rapportert om en utflatning for anabole steroider, og i innværende periode ser det ut til at denne tendensen fortsetter.

Kripos har i innværende periode hatt en nedgang, både i antall beslag og mengden dopingmidler som er beslaglagt. Hordaland Politidistrikt har hatt en stabil situasjon både i henhold til antall og mengden dopingbeslag i løpet av de siste seks månedene. Tollvesenet i Bergen har ikke beslaglagt dopingmidler. Andre tollregioner har hatt en stabil situasjon når det gjelder antall beslag hvor mottaker var bosatt i Bergen, men det har vært en gradvis økning i mengden beslaglagte dopingpreparater. En vet at mange bestiller dopingmidler over internett og får bestillingene sendt med posten. Alle dopingbeslag gjort av andre tollregioner, er beslag via post. Av nøkkelinformantene som hadde kjennskap til anabole steroider var tendensen denne gangen en gradvis økning i bruk. Et par informanter var av den oppfatning at slik bruk førte til helsemessige og/eller sosiale problemer. Aggressivitet var det problemet som ble nevnt spesielt. Informantene sa at injisering var den vanligste inntaksmåten. Sekundært ble anabole steroider spist. I likhet med tidligere rapporter var det svært få informanter som kjente til pris på dopingmidler. Av de med slik kunnskap ble det ikke oppgitt samme pris for ett og samme preparat. En forklaring på dette kan være at det er mange ulike dopingpreparater en kan få tak i, og disse varierer i pris. Når det gjaldt tilgjengelighet var informantene av den oppfatning at det ikke var noen endringer de siste seks månedene. I likhet med tidligere rapporteringer var *bol* og *boler* ifølge informantene slenguttrykk for anabole steroider.

Et flertallet av kjentmennene sa også denne gangen at de ikke kjente til bruk av anabole steroider blant skoleungdom i Bergen. Fire kjentmenn mente det ikke var noen endring i bruk eller tilgjengelighet av anabole steroider.

Ser en på lokalmedia og fagpressen har det i løpet av de siste seks månedene ikke vært noen endring i medias dekning av anabole steroider. Selv om antall samtaler er få, har RUStelegonen hatt en liten økning i samtaler om anabole steroider.

På internett har det vært en jevn samtalefrekvens på pratetidene til Norshroom. Ser en på nettpraten til Dopingtelefonen har det, i likhet med forrige periode, vært diskusjoner rundt en del bestemte preparater, eksempelvis Dianabol (også kalt *russere*), Deca og Winstrol. I tillegg har ulike spørsmål relatert til testosteron vært et diskusjonstema. På nettsidene til Fitnessprat har det vært diskusjoner om saker som har vært synlige i media, eksempelvis NRK Puls sine reportasjer om doping. Andre tema som har vært diskutert er hvilken straff en kan risikere for smugling av anabole steroider, ulike kosttilskudd og dets innhold og eventuelle tips til bruk av kosttilskudd som øker fettforbrenningen. Nettstedet fortsetter med å ha ulike undersøkelser blant forumets deltakere, eksempelvis «er bruk av anabole steroider farlig?» eller «ville du brukt anabole steroider hvis det ble fullstendig legalisert?»

Rohypnol²⁸

Rohypnol er et sovemiddel som var veldig tilgjengelig og «populært» å bruke i begynnelsen av årtusenskiftet. I forrige periode viste det seg at tilgjengeligheten av Rohypnol var nedadgående, og denne tendensen fortset-

TABELL 12: ROHYPNOL

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Gradvis økning	0	1	0	1
Ingen endring	0	1	3	4
Gradvis nedgang	1	1	2	4
Sterk nedgang	1	1	2	4
Ikke observert	6	6	1	13
Total	8	10	8	26

²⁷For mer informasjon se kortrapport *Føre Var* nr 3, mai 2004.

²⁸Rohypnol er et benzodiazepin der virkestoffet er flunitrazepam. Flunitrazepam og Rohypnol inneholder samme virkestoff. Fra 1. august 2004 ble Rohypnol trukket tilbake fra det legale markedet. For mer informasjon se kortversjonen til *Føre Var* nr 1, mai 2003.

ter i denne perioden. I motsetning til forrige halvårsperiode har Tollvesenet i Bergen denne gangen beslaglagt Rohypnol. Beslagene er gjort i gram da tablettene var knust. Det må poengteres at antall beslag og mengden beslaglagt Rohypnol var små. Bergen Fengsel har hatt en økning i funn og positive urinprøver i tredje tertial. Sammenlignet med forrige halvår har Nordstjernen apotek hatt en gradvis nedgang i salget av flunitrazepam på 16% i inneværende periode.

Nøkkelinformanter rapporterte om en nedgang i både bruk og tilgjengelighet i løpet av de siste seks månedene. Nedgangen i bruk ble rapportert av informanter fra alle de tre hovedarenaene, og spesielt fra risiko/tungarenaen der halvparten av informantene meldte om en nedgang, se tabell 12.

Under intervjuet med en informant fra utelivarenaen sa vedkommende dette i forbindelse med Rohypnol: – *Det var for mye før, men jeg har ikke hørt noe om det i det siste.* På spørsmål om hvorfor bruken av Rohypnol var nedadgående sa en informant fra risiko/tungarenaen:

– *Fordi det er så mye piratprodusert Rohypnol på markedet (...) de ser helt like ut på utsiden, men enten er det ingen virkestoff eller så er det bare en brøkdel av virkestoffet og selve konsistensen og bindemidlene for å lage selve pillene er annerledes enn originalene så de smuldrer opp og går i stykker og forskjellig. Så, ja dårligere kvalitet (...) Pluss at det har vært i mediene om f.eks firma i India og Midtøsten som produserer en masse sånne piratpiller som de sender ut (...) og i tillegg at folk har begynt å legge merke til det, fordi mye av de Rohypnolene virker ikke (...) Så derfor tror jeg at det er mindre av det nå.*

Denne informanten forklarer nedgangen både i bruk og tilgjengelighet med at det er en del dårlige piratprodusert Rohypnol på markedet, noe brukerne vet om og som medfører at de velger å ikke bruke Rohypnol.

I likhet med funn fra det siste året ble det også denne gangen rapportert at den vanligste måten å innta Rohypnol på, var ved spising og den nest mest brukte inntaksmåten var injisering. Cirkaprisen ble oppgitt å være den samme som i perioden april-september 2005,

nemlig 35-80 kroner for en tablett. Det var primært informanter fra risiko/tungarenaen som opplyste om slenguttrykk for Rohypnol, og *ryppere, grønne og nøtter* var de slenguttrykkene som oftest gikk igjen.

Fire kjentmenn hadde kjennskap til bruk og tilgjengelighet av Rohypnol, og i likhet med nøkkelinformantene var de av den oppfatning at det var en gradvis nedgang både i bruk og tilgjengelighet blant ungdomsskoleelevene.

Generelt har det vært liten dekning av Rohypnol i media i denne perioden. Bergensavisen har hatt en sterk nedgang i antall Rohypnolrelaterte artikler, mens for Noabuse var det ingen endring. På nettpraten til Norshroom var det registrert tilnærmet like mange samtaler om Rohypnol som i siste halvår. LMS har hatt en sterk økning og Rustelefonen har hatt færre Rohypnolrelaterte telefonsamtaler i løpet av det siste halvåret.

Xanor²⁹

Xanor er et legemiddel som virker dempende på sentralnervesystemet og som brukes ved behandling av panikk-syndrom (http://www.pfizer.no/templates/Page_087.aspx). I likhet med forrige halvårsperiode er det i inneværende periode et generelt inntrykk at det har vært en økning for Xanor.

Kripos har, i motsetning til forrige periode, ikke gjort beslag av Xanor i løpet av de siste seks månedene. Bergen Fengsel har gjort funn av Xanor, noe de ikke hadde i andre tertial. Sammenlignet med forrige halvår har det ikke vært noen endringer i totalsalget av Xanor ved Nordstjernen apotek.

Det var få nøkkelinformanter som hadde kjennskap til bruk og tilgjengelighet for dette legemiddelet. Primært var det informanter fra risiko/tungarenaen som kjente til Xanor. I følge informantene var det, i likhet med forrige periode, en sterk økning i bruk og en gradvis økning i tilgjengelighet, se tabell 13.

TABELL 13: XANOR

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tung	Total
Sterk økning	0	1	0	1
Gradvis økning	0	1	3	4
Ingen endring	0	0	3	3
Ikke observert	8	8	2	18
Total	8	10	8	26

²⁹Xanor er et preparat med følgende indikasjoner: panikksyndrom der annen behandling ikke har ført frem eller av spesielle grunner anses uegnet jfr. www.felleskatalogen.no.

Det er interessant å observere at informanter fra utelivsarenaen ikke har observert Xanor i løpet av de siste seks månedene. Dette kan tolkes dit hen at Xanor ikke er brukt på denne arenaen. På spørsmål om hvorfor bruken av Xanor økte sa en informant fra risiko/tungarenaen:

– *En gradvis økning, og det fordi at ja, enkelte prøver å hoppe av heroin eller Subutex og i den perioden bruker de gjerne Xanor, fordi det hjelper litt på abstinens. Og noen andre igjen de kombinerer det og da får det bedre virkning (..) har fått rykte på at det er ganske sterke medisiner da så, det er kanskje det. Flere som har fått greie på hva dette er for noe.*

I forrige rapport antydte vi at den økte bruken av Xanor kunne forklares med at dette medikamentet på sett og vis «erstatte» Rohypnol. Denne hypotesen får støtte fra uttalelsen til ovenfor nevnte informant. På spørsmålet om hvorfor personer i informantens omgangskrets bruker Xanor sa vedkommende: – *Xanor... det er folk som bruker, for eksempel (...) la oss si Subutex, hvis du bruker Subutex, men savner det at det ikke er noe rus, de synes at akkurat den kombinasjonen er veldig effektiv. Eller det samme gjelder for så vidt og for heroin, der er det mye sterkere hvis en kobler det. Det er for på en måte å få en enda sterkere virkning av det en hadde i utgangspunktet, sant... kombinere det.*

Dette sitatet kan illustrere at Xanor misbrukes på samme måte som Rohypnol ble brukt tidligere, nemlig som en forsterker til et annet rusmiddel. En viktig forskjell er at mens Rohypnol ble brukt av personer på «alle» arenaer er Xanor primært knyttet opp til risiko/tungarenaen. Xanor har med andre ord ikke samme utbredelse som Rohypnol hadde på begynnelsen av 2000-tallet.

Informantene sa at Xanor vanligvis ble spist og nest vanligste inntaksmåten var å injisere det. I forrige halvår ble prisen oppgitt til å være ca. 40-80 kroner for en tablett. For denne perioden foreligger det mangelfulle data til å kunne oppgi cirkapris.

Selv om antallet er svært lite, har RUStelefonen i denne perioden hatt tilnærmet samme antall samtaler som i forrige periode. I motsetning til forrige halvår har det denne gangen vært dekning av Xanor i media. Både Bergensavisen og nettpraten til Norshroom har hatt en sterk økning på dekning av dette preparatet.

Valium

I løpet av det siste halvannet året har trenden for Valium vært stabil. Går en mer detaljert inn i materialet viser dataene at Tollvesenet i Bergen har hatt en sterk økning både i antall beslag og beslaglagt mengde Valium. Selv om tallmaterialet er lite, har andre tollregioner hatt en

liten nedgang i antall beslag på personer med postadresse i Bergen, mens de har hatt en sterk nedgang i mengden beslaglagt Valium. Sammenlignet med perioden april-september 2005 har Nordstjernen apotek hatt en stabil situasjon i salget av Valium.

I følge nøkkelinformantene var det ingen endring verken i bruk eller tilgjengelighet av Valium. I løpet av det siste året har informantene rapportert at Valium vanligvis blir spist, og det er ingen unntak fra dette i denne perioden. Cirkaprisen som ble oppgitt var 20-25 kroner for en tablett. Det var svært få informanter som kjente til slenguttrykk for Valium, men ordet *nøtter* var det som hyppigst ble rapportert.

Bergensavisen har hatt en gradvis økning i antallet Valiumrelaterte treff på avisens database. For Noabuse er situasjonen stabil. På nettpraten til Norshroom har det vært en liten økning i samtaler om dette legemiddelet sammenlignet med forrige halvår. I inneværende periode har det ikke vært noen endring i innkomne samtaler til RUStelefonen.

GHB³⁰

GHB er et dempende stoff som har vært brukt som narkosemiddel og virkningen kan sammenlignes med virkningen av alkohol (www.fhi.no). Heller ikke i denne perioden ble det rapportert om endringer for GHB. Mer inngående viste data at det, i likhet med forrige periode, ikke var gjort beslag av GHB i Bergen. I motsetning til i andre tertial var det ingen som hadde testet positivt på GHB i Bergen Fengsel i tredje tertial.

Et flertall av informantene hadde ingen kjennskap til verken bruk eller tilgjengelighet av GHB, men av informanter med slik kjennskap var oppfatningen den at det ikke var noen endring.

Drikking var i følge nøkkelinformantene fortsatt den mest brukte inntaksmåten. Av lokalmediene var det kun Bergensavisen som hadde artikler om GHB, men sammenlignet med siste periode hadde det vært færre omtaler i inneværende periode. På nettpraten til Norshroom har det denne gangen vært en gradvis nedgang i antallet treff. Ingen av de nasjonale fag- og debattbladene har skrevet om GHB. RUStelefonen får nesten ingen samtaler relatert til GHB, og det har ikke vært noen endring iht. dette i denne perioden.

Informasjon fra nøkkelinformantene

Det er allment kjent at legemidler brukes i rusøyemed. 10 av 25 nøkkelinformanter svarte at andre legemidler enn Valium, metadon, Subutex, Temgesic, Xanor,

³⁰GHB finnes naturlig i kroppen i små mengder som en signalsubstans i hjernen. Tidligere ble GHB brukt som narkosemiddel, men grunnet uforutsigbare effekter ble det erstattet av mer egnede medikamenter (www.fhi.no – fakta om GHB).

Dolcontin og Rohypnol var brukt i deres omgangskrets. Ni av disse informantene representerte risiko/tungmiljøet eller det sivile samfunnet. De sistnevnte hadde gjerne kontakt med det tyngre rusmiljøet. Legemidler som ble hyppigst nevnt var Rivotril og Sobril (4 informanter) og Paralgin forte (3 informanter). Sammenlignet med forrige halvårsperiode er det i denne sammenhengen ingen endring i hvilke legemidler som listes opp.

Indikatorer i henhold til konsekvenser av rusmiddelbruk

En del informasjon som innhentes til Førre Var er rusrelaterte, men ikke russpesifikk, og inneholder viktig informasjon når det gjelder effekter av rusmiddelmissbruk. Disse dataene presenteres nedenfor.

Overdosedødsfall og overdoseuttrykninger

Politiet registrerer antallet overdosedødsfall i Bergen kommune. I denne perioden var det registrert seks nye overdosedødsfall, fire menn og to kvinner. Dette er ett overdosedødsfall mer enn i perioden april til september 2005. Nedenfor vises antallet overdosedødsfall i Bergen siden Førre Var startet.

Akuttmedisinsk seksjon ved Helse-Bergen rapporterer at det var totalt 144 overdoseuttrykninger fra ambulansetjenesten i løpet av det siste halvåret. Dette er en nedgang på 30% sammenlignet med perioden april-september 2005. Akuttmedisinsk seksjon opplyser at det er en generell tendens til at det er færre overdoser i vinterhalvåret.

Sprøyteutdeling

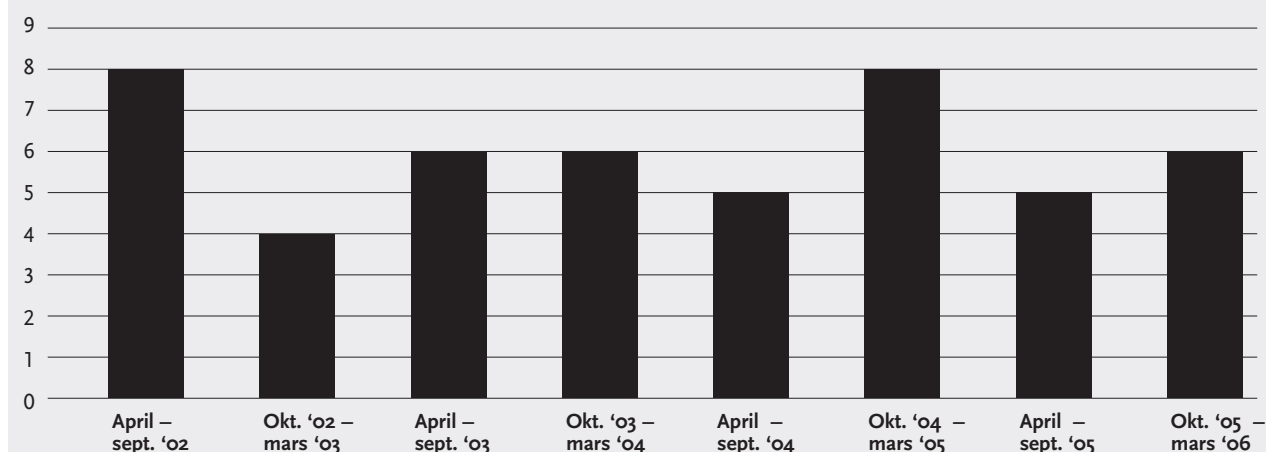
Vi vet at flere rusmidler injiseres, eksempelvis heroin, amfetamin og anabole steroider. Dermed kan salg eller utdeling av sprøyteutstyr være en indikator på bruk av slike illegale rusmidler. På bakgrunn av dette innhentes data fra Nordstjernen apotek³¹, som selger sprøyteutstyr, Straxhuset som deler ut sprøyteutstyr til brukere av huset, Utekontakten i Bergen og Omsorgsbasen for kvinner som begge deler ut sprøyteutstyr til kvinner i gateprostisusjon. I tabell 15, på neste side, vises utdeling og salg av sprøyter og kanyler³² for inneværende periode.

Sammenlignet med forrige periode hadde Omsorgsbasen for kvinner hatt en nedgang på 37%, mens Straxhuset hadde en nedgang i sprøyteutdelingen på 15%. Omsorgsbasen for kvinner forklarer nedgangen med at Subutex og metadon er blitt et mer aktuelt alternativ enn tidligere for kvinnene som benytter tilbudet til Omsorgsbasen. I følge Straxhuset kan nedgangen forklares med at endring i åpningstiden på dagsenteret. Utekontakten og Nordstjernen apotek³³ har på sin side hatt en økning i utdelingen og salget av sprøyter og kanyler. Kirkens Bymisjon drev frem til november 2005 prosjektet *Ta Vare* blant kvinner som selger sex i Bergen. Prosjektet Nykirken Kvinnekafe³⁴ ble etablert i 2006 og har samme målgruppe som *Ta Vare*-prosjektet hadde. Dataene som presenteres er tilpasset Førre Vars rapporteringsperiode og er både for *Ta Vare*-prosjektet og Nykirken kvinnekafe.

Smittsomme sykdommer

I følge Folkehelseinstituttet var det registrert 12 nye hivpositive i Hordaland i inneværende periode, men ingen nye aidstilfeller. Dette er det høyeste antall nyregistreringer så langt Førre Var har rapportert, men sammenlignet på årsbasis er dette likevel ikke en stor økning. Blant injiserende stoffmisbrukere er hepatitt C-smitte og forekomsten av denne sykdommen relativt høy, ca. 50-70% (jfr. www.fhi.no). I inneværende periode var det registrert fem nye tilfeller med hepatitt C i Hordaland. Dette er tre flere nyregistreringer sammenlignet med forrige periode. Det foreligger ingen opplysninger om hvorvidt de nye hiv-smittede eller hepatitt C-smittede er sprøyte-

FIG. 3: ANTALL OVERDOSEDØDSFALL FRA APRIL 2002 TIL MARS 2006

³¹Nordstjernen apotek er valgt ut pga. at det er det apoteket som har lengst åpningstid og som dermed betjener store deler av befolkningen i Bergen.

³²Sprøyter er selve beholderen, mens kanyler er sprøytespissen.

³³Nordstjernen apotek opplyser at de har hatt en jevn vekst i salget av sprøyter, til tross for at de har blitt strengere med innkreving av vaktgebyr ved salg av sprøyter, kanyler og pakker på helgedager og etter kl. 20 på hverdager.

³⁴Nykirken kvinnekafe driver med oppsøkende arbeid en gang i uken og prosjektet har videreført cirka 1/3 av "Ta Vare"-prosjektet.

brukere eller ikke. Figur 4 viser tendensene for smittsomme sykdommer i perioden fra april 2002 til mars 2006.

Legemiddellassistert rehabilitering

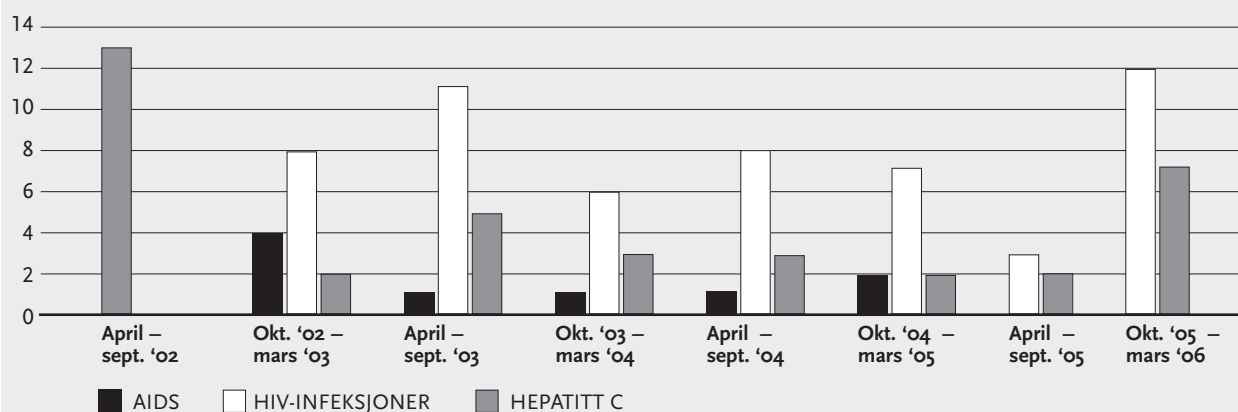
Behandlingsdata fra legemiddellassistert rehabilitering (LAR-behandling) for Hordaland ved Stiftelsen Bergensklinikkene foreligger på årsbasis. Dette medfører at data for 2005 sammenlignes med 2004. Fordelingen av antall personer under legemiddellassistert rehabilitering var som vist i tabell 15 nederst.

Tabell 16 viser at pr. 31.12.2005 var det 358 personer under legemiddellassistert rehabilitering i Hordaland, enten med Subutex- eller metadonbehandling. Dette er en økning på 12,5% fra 2004. Denne gangen har vi fått oppgitt hvor mange pasientbehandlinger det har vært i LAR i løpet av 2005. Ut fra dette var det i 2005 155 pasientbehandlinger på metadon og 213 på Subutex⁶. Tallene illustrerer at det er flere som starter med Subutex-behandling. Dette er en bevisst faglig praksis fra Stiftelsen Bergensklinikkene, som ønsker at alle nye som starter behandling skal begynne på Subutex.

TABELL 15: UTDELING OG SALG AV SPRØYTER OG KANYLER

	April – sept '05	Okt. '05 – mars '06
Utdeling av kanyler (<i>Straxhuset</i>)	222 571	206 080
Utdeling av sprøyter (<i>Straxhuset</i>)	211 046	194 897
Utdeling av kanyler (<i>Utekontakten</i>)	17 525	18 200
Utdeling av sprøyter (<i>Utekontakten</i>)	6 415	9 300
Salg av kanyler (<i>Apoteket Nordstjernen</i>)	6 160	6 750
Salg av sprøyter (<i>Apoteket Nordstjernen</i>)	2 434	2 800
Salg av sprøyter og kanyler (pakke) (<i>Apoteket Nordstjernen</i>)	9 744	9 744
Utdeling av sprøyter og kanyler (pakker) (<i>Omsorgsbasen</i> ³⁵)	18 880	11 756
Utdeling av sprøyter (<i>Ta vare/Nykirken kvinnekafé</i>)	–	2 891
Utdeling av kanyler (<i>Ta vare/Nykirken kvinnekafé</i>)	–	3 991

FIG. 4: ANTALL NYREGISTRERTE HIV-, AIDS- OG HEPATITT C TILFELLER I HORDALAND APRIL 2002 TIL MARS 2006

TABELL 16: ANTALL PERSONER UNDER LEGEMIDDELASSISTERT REHABILITERING I HORDALAND 2003-2005

Indikator	Pr. 31.12.03	Pr 31.12.2004	Pr. 31.12.2005
Totalt i behandling	252 personer	305 personer	358 personer
Antall personer under metadonbehandling	82 personer	96 personer	155 *
Antall personer under Subutexbehandling	170 personer	207 personer	213 *

* Antall pasientbehandlinger

³⁵Omsorgsbasen er et tiltak fra Kirkens Bymisjon som retter seg mot kvinner i prostitusjonsmiljøet i Bergen.

³⁶Det totale antall pasientbehandlinger pr. 31.12.2005 var 368, og her var det ti gjengangere.

Spesialfokus: Ungdomsmiljøet i Olsvik

Oppsummering av en kartleggingsrapport fra Utekontakten i Bergen

Innledning

Våren 2005 mottok Utekontakten i Bergen en forespørsel fra SLT³⁷ i Laksevåg om å foreta kartlegging av ungdomsmiljøet i Olsvik. Bakgrunnen for deres forespørsel var bekymring tilknyttet ulike ungdomsgrupperinger i Olsvik. De var bekymret for kontakten mellom gruppingene, samt ungdommenes forhold til rusmidler, kriminalitet og fritid. Ved det innledende møtet i bydelen kom det frem at engasjementet rundt ungdom i Olsvik var lavere enn i andre områder som det var naturlig å sammenlikne seg med. Dette var bydelen opptatt av. Det ble etablert en lokal styringsgruppe som bestod av representanter med lederansvar fra de ulike offentlige etatene i bydelen.

Kartleggingens mål

Målsetting for kartleggingen:

1. Å få vite mer om risikoungdommer i Olsvik når det gjelder deres bruk av rusmidler, involvering i kriminalitet og deres fritidsinteresser.
2. Å se på lokalt engasjement rundt ungdom, risiko og forebyggende arbeid.
3. Å komme med forslag til tiltak.

Målgruppen for kartleggingen har vært unge gutter og jenter i lokalmiljøet som har/eller står i fare for å falle utenfor i henhold til rus og kriminalitet. Områdene i Olsvik som har hatt et spesielt fokus har vært Safaributikken, skolen, Olsvikhallen, «det brente huset», grendehuset og kirken. I samarbeid med bydelen ble det utviklet en handlingsplan.

Metodisk tilnærming

Utekontakten i Bergen har benyttet metoden Hurtig Kartlegging og Handling (HKH). I HKH-modellen trianguleres funn fra ulike metodiske fremgangsmåter. Utekontakten brukte følgende metoder: observasjoner i ungdomsmiljøene, intervju av nøkkelinformanter, ungdom, fagpersoner og fokusgrupper. Innledende og avsluttende konsultasjoner med representanter fra bydelen har også inngått i det metodiske arbeidet, samt møter i styringsgruppen. I tillegg ble det innhentet eksisterende data tilknyttet de ovenfor nevnte problemstillingene. Selve kartleggingsperioden fant sted fra midten av juni til midten av desember 2005.

Ungdomsmiljøet i Olsvik

Underveis i kartleggingen har Utekontakten fått en forståelse av at ungdomsmiljøet i Olsvik er ganske tett der «alle kjenner alle» og hvor de fleste blir inkludert. Dette

trekkes frem som en positiv faktor ved å bo i området. Det eksisterer tilsynelatende ikke noen bestemte gjenger, men blant ungdommene finnes det en sterk tilhørighet til selve Olsvik. Ungdommene gir inntrykk av å være stolte over å komme fra Olsvik. Mange forteller om bra vennskap, og utdyper dette med at alle er venner selv om man ikke er med hverandre i det daglige. Safaributikken er den plassen hvor ungdom ofte treffes, noe som vil være ganske synlig for omgivelsene. Ofte er det slik at voksne bekymrer seg over unge som henger der uten å ha noe å gjøre.

Ungdomsgrupperinger

Hovedvekten av ungdom Utekontakten var i kontakt med var i alderen 15-18 år. Noen var yngre og noen var opp mot 25 år. En liten majoritet av ungdommene var gutter, og flertallet var av norsk opprinnelse. Som nevnt ovenfor var det vanskelig å peke ut bestemte gjenger i området, men det hendte at ungdommer kunne opptre som en gjeng overfor andre utenfra Olsvik. Ungdomsmiljøet ble med andre ord beskrevet som åpent.

Generelt kan en si at det finnes mange vennegrupperinger, både iht. aldersgrupperinger i ungdomsmiljøet, men også på tvers av aldre. Kontakten mellom yngre og eldre har flere sider ved seg. Ved «bingen» og grendehuset ser en at ungdom i ulik alder driver med felles aktiviteter, eksempelvis ved å være på klubben eller spille fotball sammen. En annen side er at eldre ungdom, som eksempelvis bruker tyngre rusmidler, også har kontakt med jevnaldrende eller yngre ungdommer.

«Lukket miljø»

Tidlig i kartleggingen gav enkelte informanter uttrykk for at ungdomsmiljøet i Olsvik var mer «lukket» enn i andre nærliggende områder i bydelen. Mediene har også beskrevet ungdomsmiljøet som lukket. I en lokalavis³⁸ fortalte politiet om at vitner ble truet til taushet og at det var vanskelig å få ungdom til å snakke. Artikkelen stammer fra en periode med mange tilfeller av tyveri og hærverk ved Olsvik skole. Ungdom Utekontakten var i kontakt med fortalte at kontakten med politiet tidvis oppleves som konfliktfylt. Dette kan være en forklaring på hvorfor noen beskrev miljøet i Olsvik lukket og taust. Tilbakemeldinger fra andre informanter har vært at ungdomsmiljøet i Olsvik ikke er mer lukket enn i andre ungdomsmiljø.

Utekontaktens generelle inntrykk er at det er et åpent ungdomsmiljø i Olsvik. Ungdommene er ikke avvisende, de svarer når de får spørsmål og flere har fortalt

³⁷SLT er forkortelsen fra Samordning av Lokale forebyggende Tiltak

³⁸Sydvesten, sak 123-04

om livet sitt i Olsvik. Det har likevel vært noe problematisk å få kontakt med deler av ungdomsmiljøet hvor illegale rusmidler er i bruk. Det er imidlertid ikke uvanlig at miljøer hvor illegale rusmidler brukes er mer tilbakeholdne i henhold til kontaktetablering med utenforstående personer. Her har ungdom og unge voksne virket noe mer skeptisk og unnvikende til å ha kontakt og/eller dele informasjon med feltarbeidere ved Utekontakten.

Rusbruk og kriminalitet blant ungdom – analyse og forslag til tiltak

Kartleggingen gir flere indikasjoner på at det eksisterer et miljø hvor tyngre rusmidler som amfetamin, heroin o.a. brukes og injiseres. Utekontakten har under tidligere kartlegginger, i andre bydeler, ikke kommet over en så åpenlys bruk av tyngre rusmidler som i dette tilfellet. Det at bruken er åpenlys kommer spesielt til uttrykk iht. forsøpling av området (med forsøpling menes her funn av brukerstyr). En mulig konsekvens av et åpenlyst og synlig rusbruk i et ungdomsmiljø kan være at bruk av tyngre rusmidler blir ufarliggjort overfor ungdom som gjerne ikke bruker tyngre rusmidler. Dette vil kunne medføre en normalisering av bruken og muligens en økt tilgjengelighet av tyngre rusmidler i området. Det er tydelig at bydelen har en utfordring i å møte et synlig, men samtidig usynlig rusmiljø. Hvordan bydelen kan gripe fatt i dette miljøet vil være viktig i det videre arbeidet om unge voksne med etablert rusmisbruk.

I møte med styringsgruppen ble viktigheten av å fokusere på dem som befinner seg i alderen 17 år og oppover, og som har utviklet eller står i fare for å utvikle et tyngre rusmisbruk trukket frem. Innen denne gruppen er det grunn til å anta at noen «faller mellom to stoler» – mellom barnevern og sosialtjenesten. Det er med andre ord ungdom som ikke fanges opp av det eksisterende hjelpeapparatet. I og med de klare indikasjonene på tyngre rusbruk i området, vil det være av stor betydning at samarbeidet mellom barneverntjenesten, sosialtjenesten og andre deler av hjelpeapparatet fungerer tilfredsstillende. Funn fra kartleggingen viser også at en stor andel av de registrerte kriminelle handlingene i Olsvik har sammenheng med rus. Dette gjelder hele 80% av sakene. Med hensyn til ungdomskriminalitet, er det i følge politiet en mindre kjerne av ungdom og unge voksne som står for brorparten av disse sakene.

- Forslag om å nedsette en samarbeidsgruppe-/fora i Laksevåg med fokus på å møte ungdom med etablert tyngre rusmisbruk. Sosialtjenesten og barnevernet er her viktige hjelpetjenester som kan bidra denne gruppen. Andre samarbeidspartnere kan være representanter fra behandlingsapparatet, psykiatritjeneste, politi m.fl.

Skolen hadde satt i gang tiltak med fjerning av brukerstyr og lignende, og erfaringene her ifra var positive. Grendehuset etterlyste ressurser til å få ryddet opp i

området omkring selve huset. Politiet har vært inne på tanken om å hjelpe til med å skaffe tilveie midler til belysning.

- Det foreslås at skolen og bydelen har et fortsatt fokus på rusrenovasjon i tråd med system med fjerning av sprøyter osv. ved skolen.
- Grendehuset får hjelp til å videreutvikle og rydde utearealene ved huset.

Det er viktig å understreke at rusrenovasjon i seg selv ikke bidrar til å fjerne problemet med misbruk av rusmidler, men det vil dempe eksponeringen av brukerstyr overfor dem som ikke bruker disse rusmidlene.

Det har tidligere vært en kjentmann ved Olsvik skole. Kjentmenn ved ungdomsskolene er ansatte ved skolen som skal ha et spesielt fokus på rus og forebygging av rusbruk blant elevene. Denne personen skal samordne lærekollegienes arbeid i forhold til rusmidler og samtale med foreldre som har spørsmål knyttet til ungdom og bruk av rusmidler. Tilbakemeldinger fra kartleggingen er at Kjentmannsordningen ikke fungerer slik den er tiltenkt, og per i dag finnes det ikke en kjentmann ved skolen.

- Det foreslås at Kjentmannsordningen revitaliseres på Olsvik skole.

For at Kjentmannsordningen skal fungere er det viktig at skolen selv er med på å lage tydelige rammer for hvordan de ønsker ordningen skal fungere. Det vil her være viktig å komme i dialog med de som har ansvaret for ordningen i kommunen. Dette blant annet med tanke på veiledning og kompetanseheving av den som skal fungere som kjentmann.

I møte med styringsgruppen ble det viktigheten av å rette fokus på mellomtrinnet i skolen vektlagt. Dette er neste kull med tenåringer, og det vil her være mest hensiktsmessig å sette inn forebyggende tiltak.

- Det foreslås at det nedsettes en gruppe som går gjennom eksisterende rusforebyggende program og utarbeider forslag til program som inkluderer mellomtrinnet, og som bygger på anbefalinger fra sentrale myndigheter.

Skolen rapporterte at lærere syntes det var vanskelig å forholde seg til, og følge opp barn der det var problemer i familien, særlig i familier med psykiske problemer. Å få økt kompetanse på dette temaet blant lærere var etterlyst. Tiltak som foreslås for å møte denne utfordringen er som følger.

- Det tilbys veiledning fra barneverntjenestene rettet mot lærere som ønsker dette.
- Dialogkurs for lærere i møte med familier og barn som er i en vanskelig livssituasjon.
- Utvidet tilbud fra PPT inn i skolen. I dag har skolen fast PPT-rådgiver med kontortid annenhver torsdag som møter spesialpedagogikktteamet.

I kartleggingen fremkom det signaler om at Natteravngruppen i Olsvik har slitt med å fungere, blant annet på grunn av vansker med rekruttering. På møtet med Olsvikutvalget ble det ytret et ønske fra natteravnene om veiledning i hvordan en skal være natteravn og hvordan en skal komme i kontakt med ungdom på gaten. Det ble også nevnt at Vesta arrangerer kurs for natteravnere.

- Det foreslås at sentrale offentlige aktører, eksempelvis politiet m.fl., i bydelen støtter en revitalisering av Natteravngruppen i Olsvik.
- Utekontakten kan bidra med kursing av frivillige natteravnere med henblikk på arbeid med ungdom i et forebyggende perspektiv.

Fritid – analyse og forslag til tiltak

Det må understrekes at Utekontakten ikke har gjennomført en grundig undersøkelse av ungdoms fritidsbehov og ønsker. Det kan være en idé å gjennomføre fokusgrupper eller en behovsanalyse av hvilke behov og ønsker ungdom i Olsvik har, før man går inn og endrer eller utvider dagens tilbud.

- Det foreslås å gjennomføre en kartlegging av ungdommenes fritidsbehov.

En særskilt utfordring for grendehuset er, og har vært, å skaffe frivillige voksne som kan bistå med å opprettholde drift av tiltaket. Fra deres side bemerkes det også at økonomien ikke tilsier at det er mulig å finansiere en egen miljøarbeider til drift av tiltaket. Tilbakemeldingen fra grendehuset er at for mye av initiativet og arbeidet overlates til noen få personer, og at en del voksne kanskje er litt «redde/utrygge» på hvordan de eventuelt skal møte ungdommene som går der. Det har blitt diskutert muligheten for å møte dette med tilbud til frivillige om kurs i hvordan arbeide med ungdom.

- Det foreslås å gi frivillige et skolingstilbud som inneholder et rusforebyggende perspektiv og ungdomsarbeidet som ytes ved grendehuset.
- Det foreslås at bydelen og Stor-Bergen Boligbyggelag bistår med hjelp til rekruttering av voksne til drift av grendehuset: «*Hvordan informere og rekruttere voksne*».

I styringsgruppen har det vært diskutert om muligheten for å knytte sentrale hjelpetjenester inn i nærområdet. Et eksempel som ble trukket frem var at helsesøster-tjenesten/Helsestasjon for ungdom har en ukentlig åpen kveld i Olsvik. Dette kan eksempelvis legges til grendehuset som er sentralt plassert i boligområdet. Ved den avsluttende konsultasjonen ble det nevnt at en kan se om helsesøsterressursen som blir tilført bydelen ved etablering av en ny skole, muligens kan brukes her. Grendehuset har òg vært inne på tanken om muligheten for å etablere en frivillighetssentral knyttet til deres lokaler. Det foreslås at bydelen ser nærmere på om det er mulig å legge flere offentlige ressurser inn i nærmiljøet

i tidspunktet etter skoletid. Konkrete tiltak kan være:

- Bydelen vurderer mulighetene for å knytte sentrale hjelpetjenester for ungdom til eksempelvis grendehuset. Dette kan for eksempel være *Helsestasjon for Ungdom* med ukentlig åpen kveld, veilednings-tilbud til foreldre/enslige forsørgere etc.

Skolen har i samarbeid med FAU avholdt ulike kurs for elevene ved skolen, men innvendingene er at det har vært vanskelig å få tidspunktet til å passe for elevene. En forklaring her er at elever allerede er gått hjem for dagen, og at det er vanskelig å komme tilbake til skolen på kvelden. Skolen har i møter i styringsgruppen også pekt på at den har et uforløst potensiale å bli brukt, utover ordinær skoletid. Dette kan handle om å vise elevene at skolen kan brukes for aktiviteter også etter skoletid, og at det legges til rette for dette. Både kirken og grendehuset gav uttrykk for å kunne bidra med å få i stand et slikt tilbud.

- Leksehjelppgrupper i regi av kirken i samarbeid med grendehuset.
- Kurs-/ettermiddagstilbud i regi av skolen direkte etter skoleslutt.

Det har ved konsultasjonene, og i møter med styringsgruppen vært ytret ønske om å fokusere på det positive i Olsvik og det mangfoldet av tilbudet som faktisk finnes i området. I tillegg bør en nyttiggjøre seg kulturkalenderen for Laksevåg bydel i arbeidet med å gi informasjon om eksisterende tilbud:

- Det foreslås at det utarbeides en brosjyre som kan informere om de tilbud som finnes i nærområdet. Dette i form av en egen «aktivitetskalender» for Olsvik.

Det ble på SLT-møtet i oktober informert om den nye videregående skolen i området som har en gymsal finansiert av tippemidler. Dette medfører at skolen forplikter seg til at gymsalen kan brukes til andre aktiviteter, enn bare til skolens kroppsøvingstimer. Salen kommer altså lokalmiljøet til gode. Utover dette har idrettslaget opplyst at det arbeides med å bygge et klubbhus i området, mellom grendehuset og fotballbanene. Klubbhuset vil dermed ha en sentral beliggenhet i området.

Lokalt engasjement – analyse og forslag til tiltak

I dette kapitlet bruker vi begrepet lokalt engasjement i en utvidet betydning. Den ene siden handler om foreldre og voksenengasjement i nærmiljøet, mens den andre handler om samarbeidet mellom offentlige aktører og mellom offentlige og private aktører.

I arbeidet med kartleggingen har det vært en positiv holdning fra de ulike aktørene. Det er et felles ønske å få gjort noe med det som flere betegner som et manglende engasjement rundt ungdom i et område av bydelen. Viktigheten av å se nærmere på samarbeidsrelasjonene

³⁷SLT er forkortelsen fro Samordning av Lokale forebyggende Tiltak

i bydelen og hva som kan gjøres bedre fremover ble trukket frem fra flere hold. Eksempelvis nevnes det at det gjøres mye bra arbeid i bydelen, men at dette ikke alltid viderefremmes til samarbeidspartnere, internt og eksternt i kommunen, eller overfor private aktører. Flere forklarer dette med manglende eller dårlig kommunikasjon, noe som igjen kommer til uttrykk som en følelse av manglende engasjement.

Flere informanter etterlyste sterkere engasjement blant voksne i nærmiljøet, og det har vært innkalt til møter for å jobbe med «problemene». Slike stormøter har, ifølge informanter, ikke klart å få tak i de ulike aktørene en ønsker skal møte. En forklaring på dette kan være at møtene gjerne har et negativt fokus, og kanskje ikke er den beste tilnæringsmåten for å komme i dialog med borettslag og beboere i området.

Det har i styringsgruppen vært et ønske om å ha fokus på å skape gode samarbeidsrelasjoner mellom dem som jobber med ungdommene. Å ha en langsiktig tenkning rundt samarbeid og kommunikasjon vil, slik Utekontakten ser det, være gunstig.

- Det foreslås at det utarbeides en prosessplan for å forbedre samarbeid og lage kjøreregler i samarbeidsrelasjoner.
- Det foreslås å etablere et felles organ for samarbeid mellom private og offentlige aktører i Olsvik rundt forebyggende arbeid blant ungdom i Olsvik. Et navn som ble foreslått på den avsluttende konsultasjonen var Aktiv Olsvik.

Som resultat av den avsluttende konsultasjonen og møter med styringsgruppen vil følgende oppgaver være naturlig å arbeide videre med:

- a) Lage en handlingsplan/-kommuneutviklingsplan for Olsvik. Bidragsyttere fra skole, barnevern, sosialkontor, Ungdomsbasen, kulturkontor, politi, Stor-Bergen Boligbyggelag og eventuelt kompetansebasen ved nye SOS Barnebyer.
- b) «Spleiselag» på ressurser inn mot Olsvik generelt eller skolen spesielt. Nedsette en gruppe som vurderer samordning av ressurser – bestående av boligbyggelag, Stor-Bergen, barnevern, sosialtjenesten, kultur, Olsvikutvalget, politi, helsestasjon og ledere for skole. Avgi tid, og ikke nødvendigvis penger.
- c) Utarbeide en plan for forbedret kommunikasjon mellom etatene.
- d) Jobbe med forebyggende tiltak knyttet til etableringen av en stor videregående skole i Olsvik.

**Kopi av hele rapporten kan fåes fra
Utekontakten i Bergen, tlf: 55 56 86 00**

Kommentar

Det er ingen store overraskelser i denne Førre Var-rapporten. I likhet med tidligere rapporter er tendensen relativt stabil når det gjelder både bruk og tilgjengelighet av illegale rusmidler i Bergen. To rusmidler, ecstasy og Rohypnol, har tidligere hatt en stor innflytelse på utelivsarenaen i Bergen, men er nå mer eller mindre fraværende. Den nedadgående tendensen for begge rusmidlene har gjentatte ganger blitt identifisert og rapportert av Førre Var i løpet av de siste årene.

Det som peker seg ut denne gangen er endringen i, og misbruket av medisiner i Bergen. Når et benzodiazepin ikke lenger er på markedet, overtar rasket et annet. Blir et opiat mindre tilgjengelig, finner en raskt et nytt som kan misbrukes. I denne henseende foreligger det ingen bevis for at det faktisk er en økning i misbruk av medisiner, men heller at det er en endring i misbrukermønstre. Våren 2005 identifiserte Førre Var et økt misbruk av Xanor i Bergen. En mulig forklaring på denne økningen var at Xanor erstattet Rohypnol i de tynge rusmiljøene. I løpet av de siste seks månedene har denne tendensen blitt bekreftet av en rekke kilder, men så langt er det heldigvis ingen holdbare bevis på at bruken av Xanor er like utbredt som Rohypnol var på begynnelsen av årtusenskiftet. Rapporteringene tyder denne gangen på at bruken er begrenset til risiko/tungarenaen, og ikke er på vei ut til utelivsarenaen eller det sivile samfunn.

I løpet av det siste halvannet året har misbruk av Subutex vært en «snikende trend», og denne gangen rapporterte en rekke kilder om økning i misbruk og tilgjengelighet av denne medisinen. Dette heroinsubstituttet er selve ryggraden i den legemiddellassisterte rehabiliteringen i Bergen, og når flere pasienter får tildelt Subutex ser vi en korresponderende økning i lekkasjen av medisinen ut på gatenivå. Det organiseres fortsatt en rekke utenlandsturer, blant annet til Danmark og Tyskland, med det formål at tynge rusmiddelmissbrukere skal hente ut flere måneders bruk av Subutex. Denne utenlandshandelen har også innvirkning på gatesalget av Subutex. Det er ingenting som tyder på at misbruket av Subutex er på vei inn i andre arenaer i Bergen. Det er dog interessant å merke seg at økningen i misbruk av Subutex korrelerer med reduksjonen i rapportert misbruk av Temgesic. Begge disse preparatene inneholder buprenorfin, men Temgesic har et lavere buprenorfin-innhold.

Det er et par «snikende trender» som ikke blir rapportert som hovedfunn, men som det likevel er verdt å merke seg. En slik tendens er den gradvise økningen kokainbruk. Nøkkelinformantene gir uttrykk for at i noen eldre, mer sofistikerte, miljø er bruken av kokain blitt mer vanlig enn det har vært tidligere. Kokain er et rusmiddel som brukes til fest, og sammen med alkohol, og det har opprettholdt litt av renomméet som et «glamorøst» rusmiddel i noen subkulturer på utelivsarenaen. Prisen på kokain er fortsatt relativt høy, noe som ser ut til å begrense bruken av kokain blant de yngste og i det tynge rusmiljøet. Det er ingen tegn til at crack er tilstedeværende i rusmiljøet i Bergen.

En annen «snikende trend» som flere informanter har rapportert i intervjuene, er en tilsynelatende «normalisering» av cannabisbruk i enkelte ungdomsmiljøer. Dette betyr ikke nødvendigvis en økning i bruk, men en mykere holdning til cannabis kan svekke den psykologiske barrieren noen har mot å eksperimentere eller bruke dette stoffet.

Utekontaktens kartlegging fra Olsvik er et kjærkomment bidrag til denne Førre Var-rapporten, og gir oss et innblikk i ungdommenes situasjon når det gjelder rusmiddelbruk og fritid. Det er verdt å trekke frem ett funn fra kartleggingen som kan ha relevans for profesjonelles respondering på unge rusmiddelmissbrukere i Bergen. Utekontakten poengterer at:

– (...)viktigheten av å fokusere på dem som befinner seg i alderen 17 år og oppover, og som har utviklet eller står i fare for å utvikle et tynge rusmisbruk. Innen denne gruppen er det grunn til å anta at noen «faller mellom to stoler» – mellom barnevern og sosialtjenesten. Det er med andre ord ungdom som ikke fanges opp av det eksisterende hjelpeapparatet. Det foreslås at det nedsettes en samarbeidsgruppe/fora i Laksevåg med fokus på å møte ungdom som har etablert et tynge rusmisbruk. Sosialtjenesten og barnevernet er her viktige hjelpetjenester som kan bistå denne gruppen. Andre samarbeidspartnere kan være representanter fra behandlingsapparatet, psykiatritjeneste, politi m.fl.

Litteraturliste

Folkehelseinstituttet: www.fhi.no

Felleskatalogen: www.felleskatalogen.no

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2003): *Føre Var* kortrapporten nr 1, mai 2003.

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2003): *Føre Var* kortrapporten nr 3, november 2003.

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2003): *Føre Var* kortrapporten nr 6, november 2003.

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2005):
«*Tidligere rapportering av fremvoksende rusmiddeltrender: Føre Var-systemet*» i Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift Vol. 22, 2005.

Mounteney, J og Leirvåg S-E (2005): *Føre Var* hovedrapport nr. 2, 2005.

Rusmiddeldirektoratet (2001): *Veiledning*. Kartleggings skjema til bruk for tiltak i rusfeltet. Ut. 3.o.

Skutle, A., Iversen, E., Bareksten, B. & Bolstad, A. (2004): *Ungdom og rusmidler 2004*. En undersøkelse i Bergen kommune om 8. og 10. klassingers forhold til rusmidler, Stiftelsen Bergensklinikkene.

APPENDIKS nr. 1

Analysetableller

De følgende tabellene (nr. 16 og 17) sammenfatter ulike indikatorer slik at mønstre for hvert enkelt rusmiddel kan identifiseres. Få av datakildene som benyttes i prosjektet er direkte sammenlignbare, men det er fruktbart å plassere dem ved siden av hverandre for å forsøke å se mønstre, sammenhenger og motsetninger. Dette medfører at tabell 16 a-d inneholder materiale fra sekundærdataene, medieovervåkingen, kjentmennene og informantene.

Analysetablellene inneholder verdier på en skala fra 1 til 5, og tallene angir ulike tendenser i løpet av de siste seks månedene for hvert av rusmidlene. Tallet 1 viser at det er en sterk økning, mens tallet 2 indikerer at det er en gradvis økning. Hvis det ikke foreligger noen endring vises dette med tallet 3. Tallet 4 viser at det er en gradvis nedgang, mens 5 markerer at det er en sterk nedgang. Tegnet * brukes der det foreligger et lite antall eller numre, for eksempel hvis det dreier seg om små beslag.

Funn fra den siste perioden, oktober 2004 til mars 2005, inkluderes også i denne analysen og er satt i parentes, i tabellen under funn fra denne perioden. Tabellen nedenfor er ikke vektet.

Skala som er brukt for å identifisere endringer i løpet av de siste seks månedene for hvert rusmiddel og hvilke verdi rutinedata er gitt i tabellene og analysetablellene.

Skala for beslagsdata, apotek, internettsider og RUStelefonen

- 1 = sterk økning dvs. fra +75% og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. mellom +25% til +74%
- 3 = ingen endring dvs. mellom +24% til -12%
- 4 = gradvis nedgang dvs. mellom -13 til -37%
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -38% og nedover

Skala for behandlingsdata

- 1 = sterk økning dvs. fra +30% og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. mellom +29% til +10%
- 3 = ingen endring dvs. mellom +9% til -9%
- 4 = gradvis nedgang dvs. mellom -10% til -29%

Skala for data om alkoholsalg

- 1 = sterk økning dvs. fra +11% og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. mellom +5% til +10%
- 3 = ingen endring dvs. mellom +4% til -4%
- 4 = gradvis nedgang dvs. mellom -5% til -10%
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -11% og nedover

Skala for nøkkelinformanter og kjentmenn

- 1 = gjennomsnittet ligger fra 2.3 og oppover
- 2 = gjennomsnittet ligger mellom 2.4 og 2.6
- 3 = gjennomsnittet ligger mellom 2.7 og 3.3
- 4 = gjennomsnittet ligger mellom 3.4 og 3.6
- 5 = gjennomsnittet ligger fra 3.7 og nedover

Skala for tallmateriale under 5

Når tallet er 5 eller mindre indikeres dette med tegnet * bak oppgitt tendens.

Når tallmaterialet er under 5, brukes ikke sterk/svak (1 eller 5), men bare ingen endring eller gradvis økning/nedgang (2*, 3*,4*).

Hvis tallmaterialet går fra 0 til 0, indikeres dette med tegnet '.' og ikke med 3*.

Endres tallmaterialet kun med 1, utgjør dette ingen endring = 3*.

Endres tallmaterialet med 2, utgjør dette enten en gradvis økning = 2*, eller en gradvis nedgang = 4*.

TABELL 16 (A): SAMMENFATNING AV RUTINEDATA, INFORMANTENES OPPLYSNINGER OG MEDIA I FORHOLD TIL RUSTENDENSER FOR PERIODEN 1. OKTOBER 2005 TIL 31. MARS 2006

Rusmidler	Tollvesenet i Bergen		Tolletaten utenfor Bergen		Politi		Nye Kripos		Fengselet	
	Beslag	Mengde	Beslag	Mengde	Beslag	Mengde	Beslag	Mengde	Beslag	Prøver
Anabole steroider	4* (2*)	4 (1)	3 (3)	2 (3)	3 (4)	3 (4)	4	5	- (5)	
Alkohol	3 (2)	5 (1)	3*	1					5 (1)	
Cannabis	1 (3)	1 (3)	2 (5)	1 (5)	3 (3)	3 (5)	4	1	1 (5)	3 (1)
Amfetamin	1 (3*)	1 (5)			3 (2)	5 (4)	4	5		2 (1)
Ecstasy	3* (3*)	2* (5)			1 (5)	2 (5)	2*	1	- (4)	5 (1)
Kokain	3* (3*)	3* (5)			3 (3)	5 (1)	5	5	3*	3* (3*)
Flainsopp	- (3*)	- (3*)	4*	4						
LSD					1 (5)	1 (5)			- (3*)	
GHB										4* (2)
Heroin	3* (3*)	3* (3*)	3*		3 (3)	5 (2)	5	5	3* (3*)	1 (1)
Metadon					2* (2*)	3 (1)	3*			3* (5)
Subutex	2*	1					4	2	3* (2*)	1 (1)
Temgesic							4	4		1 (1)
Xanor							5	5	1	
Valium	1* (3*)	1 (5)	4* (2*)	5 (3)						
Rohypnol	2* (3*)	1 (5)							1	2
Dolcontin										
Legemidler	1	1	1	1	2 (3*)	1 (4)	4 (4)	5 (5)	1 (1)	5 (1)

1 = STERK ØKNING

2 = GRADVIS ØKNING

3 = INGEN ENDRING

4 = GRADVIS NEDGANG

5 = STERK NEDGANG

* = DETTE VISER AT ANTALL ER SVÆRT SMÅ

FORTSETTELSE AV TABELL 16 (B):

	SBK	RUSTelefonen	LMS	Informantpanel		Kjentmann	
	Behandling	Innringer	Innringer	Bruktrend.	Tilgjengeligh.	Bruktrend.	Tilgjengeligh.
Anabole steroider		2* (4*)		2 (3)	3 (2)	3* (3)	3* (2*)
Alkohol	2 (3)	4 (1)	1 (3)	2 (2)	3 (2)	3 (2)	2 (2)
Cannabis	2 (3)	3 (3)	1 (4)	3 (2)	3 (2)	1 (2)	2 (1)
Amfetamin		5 (1)	1 (4)	3 (3)	2 (2)	4* (3*)	3* (4*)
Ecstasy		2 (2)	1 (4)	5 (4)	4 (4)	3* (3*)	3* (3*)
Kokain		2 (3*)		2 (2)	2 (1)		
Fleinsopp		3* (3*)		3* (3*)	4* (3*)		
LSD		3* (3*)		3 (1)	3 (3*)		
GHB		3* (4*)		3 (4)	3 (3*)		
Heroin	3 (3)	5 (2)	1 (4)	3 (3)	3 (3)		
Metadon		2* (3*)	1 (5)	3 (3)	3 (3)		
Subutex		4* (2*)	1 (5)	2 (3)	1 (2)		
Temgesic		– (4*)		4 (3)	3 (3)		
Xanor		3* (2*)		1 (1)	2 (2)		
Valium		3* (3*)		3 (3)	3 (3)		
Rohypnol		4* (2*)	1 (5)	5 (4)	5 (5)	4* (3*)	4* (4)
Dolcontin		3*		3 (3)	3 (3)		
Legemidler		2* (1)	2 (4)	3*	5*	3*	3*

FORTSETTELSE AV TABELL 16 (C):

Rusmidler	Vectura Salgstall	Hansa Salgstall	Coop Salgstall	Vinmonopol Salgstall
Alkohol	1 (1)	2 (3)	5 (5)	3 (3)

FORTSETTELSE AV TABELL 16 (D):

	Nordstjernen apotek Medikamentsalg	Norshroom Antall treff	BA Antall treff	Noabuse Antall treff
Anabole steroider		3 (4)	3 (3)	3* (3)
Alkohol		– (3)	3 (4)	3 (5)
Cannabis		– (3)	3 (3)	5* (3)
Amfetamin		4 (1)	3 (2)	3* (4)
Ecstasy		5 (1)	5 (1)	3* (4*)
Kokain		1 (1)	2 (3)	2* (3*)
Fleinsopp		– (2)	4 (3*)	3* (4*)
LSD		– (3)	1 (5)	
GHB		4 (1)	5 (3*)	2* (4*)
Heroin		4 (1)	3 (3)	3 (1)
Metadon		3* (5)	5 (4)	3*
Subutex	3 (3)	3* (4*)	5 (2)	
Temgesic	5 (3)	3*	3*	
Xanor	3 (3)	1 (4*)	1	
Valium	3 (4)	2 (3)	2 (1)	3*
Rohypnol	4 (3)	3 (3)	5 (1)	3*
Dolcontin	3 (3)	3*	1	
Legemidler				

Vekting av kildene

Informasjonskildene blir kategorisert og vektet avhengig av hvor pålitelige de er med henblikk på å indikere rusbruk og tilgjengelighet.

Størst vekt (ganger fire) er gitt alkoholsalg og informasjon fra nøkkelinformanter iht. brukstrender. Disse dataene gir relativt gode indikasjoner på faktisk bruk av rusmidler.

Nest størst vekt (ganger tre) er gitt Kripas antall beslag, salgsdata fra apoteket, informasjon fra informantene iht. tilgjengelighet.

Medium vekt (ganger to) er gitt til data fra Tollvesenet, fengselet, og Kripas mengdebeslag, data som gir en indikasjon på rustilgjengelighet men som muligens sier mer om etatenes egen aktivitet og prioriteringer, og funn fra hjelpetelefonene og informasjon fra kjentmennene.

Minst vekt (ganger en) er gitt behandlingsdataene (grunnet det tidsgapet en finner fra etablering av rusmisbruk til start av behandling), mediene og lave forekomster av funn uavhengig av kildeopphav (dette gjelder de som er markert med stjerne i tabellen).

Sammendrag av verdier – ikke vektede og vektet for spesifikke rusmidler

For å identifisere mønster blant de forskjellige rusmidler, sammenfatter tabellen nedenfor verdiene når de ikke er vektet og etter at de er vektet. Det siste skrittet er en differanse for hvert rusmiddel som baserer seg på summering av positive og negative verdier. Dataene fra Kripas er inkludert i denne tabellen, mens data fra Hordaland politikammer og Tollvesenet i Bergen ikke inkluderes grunnet dobbelttelling.

TABELL 17:
IKKE VEKTEDE OG VEKTEDE VERDIER

RUSMIDLER	Ikke vektede					Vektede					Sum		Differanse
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	+	-	
Anabole Steroider	-	3	7	1	1	-	7	10	3	2	7	7	0
Alkohol	3	4	6	1	2	8	11	12	2	6	27	14	+ 13
Cannabis	5	3	5	1	1	10	5	13	3	1	25	5	+ 20
Amfetamin	1	2	4	3	2	2	5	7	5	4	9	13	- 4
Ecstasy	2	2	3	1	4	4	3	3	3	8	11	19	- 8
Kokain	1	5	2	-	2	1	11	2	-	5	13	10	+ 3
LSD	1	-	3	-	-	1	-	8	-	-	2	0	+ 2
Fleinsopp	-	-	3	3	-	-	-	3	5	-	0	5	- 5
GHB	-	-	3	2	1	-	-	8	2	1	0	4	- 4
Heroin	2	1	6	1	3	4	1	11	1	7	9	15	- 6
Metadon	1	1	6	-	1	2	1	11	-	1	5	2	+ 3
Subutex	3	2	2	3	1	7	6	2	7	1	20	9	+ 11
Temgesic	1	-	3	3	1	2	-	5	9	3	4	15	- 11
Xanor	4	1	2	-	2	8	3	4	-	5	19	10	+ 9
Valium	-	2	5	1	1	-	2	12	1	2	2	5	- 3
Rohypnol	2	1	2	3	3	4	2	2	3	8	10	19	- 9
Dolcontin	1	-	5	-	-	1	-	12	-	-	2	0	+ 2
Legemidler	4	-	-	1	3	7	-	-	3	6	14	15	+ 1

APPENDIKS nr. 2

Datakilder som brukes i Føre Var

Sekundærdata

Akuttmedisinsk seksjon, antall overdoseutrykninger: Dette er registrerte overdosetilfeller som Ambulansetjenesten i Bergen har rykket ut til og der det er gitt motgift for opiater.

Andre tollregioner, antall og mengde beslag på personer med postadresse i Bergen: Data fra andre tollregioner, som rapporteres til tollregionen Vest-Norge, avdeling Bergen, er sammensatt av *beslaglagt mengde* og *antall beslag* gjort ved grenseoverganger eller via postforsendelse som fortolles i Oslo.

Bergen Fengsel, prøver og funn gjort i fengselet: Data fra Bergen Fengsel baseres på urinprøver, utåndingsprøver og evt. blodprøver, samt hvilke funn og mengde rusmidler som er gjort i fengselet. Bergen Fengsel rapporterer tre ganger i året.

Coop Hordaland, salgstall: Coop Hordaland er en av dagligvarekjedene som finnes i Bergensområdet. Dataene fra Coop består av salgstall for øl, cider og rusbrus.

Folkehelseinstituttet, smittsomme sykdommer som hiv, aids og hepatitt C: Data fra internettssidene til Folkehelseinstituttet legges til grunn for innhenting av hepatitt C, hiv- og aids smitte. Det telles hvor mange tilfeller det er for hvert halvår. Antall nye aidsdiagnoser registreres på fylkesnivå.

Hansa Borg Bryggerier AS, salgstall: Hansa Borg bryggerier selger alkohol til butikker, restauranter og utesteder. Dataene til Hansa inneholder salgstall for øl, rusbrus, cider og svakvin.

Hordaland politidistrikt, antall og mengde beslag, arrester og overdoser: Data fra Hordaland politidistrikt er sammensatt av *antall beslag* og *beslaglagt mengde* gjort innenfor grensene til Bergen kommune. Hordaland politidistrikt registrerer også antall personer i drukkenskapsarresten og antall promillesaker hvor det har vært personlige og/eller materielle skader. Politiet registrerer også antall overdosedødsfall relatert til bruk av narkotiske midler.

Kripos, antall og mengde beslag: Dataene fra Kripos er basert på innsendt datamateriale for hele Hordaland politidistrikt. Disse dataene inkluderer likevel data fra Bergen politikammer. Dataene favner denne gangen om hele vår rapporteringsperiode. Der det ikke foreligger samsvar mellom Kripos og Bergen politikammer begrunnes dette med at alt datamateriale ikke er ferdig analysert hos Kripos og politiet i Bergen ikke har fått endelig svar på innsendte prøver, på det tidspunktet Føre Var fikk tilgang til dataene.

Landsforbundet Mot Stoffmisbruk (LMS): LMS har en nasjonal hjelpetelefon med egen avdeling i Bergen. Fordelingene av antall innkomne samtaler registrert i Bergensregionen kommer ferdig systematisert på spesifikke rusmidler. Vi trekker ut antall henvendelser som retter seg mot spesifikke rusmidler.

Nordstjernen apotek, salg av medikamenter og sprøyter og kanyler: Nordstjernen apotek er vaktapoteket i Bergen. Dataene fra apoteket inkluderer løssalg av enkelte sprøyter og kanyler samt salg av pakker med både sprøyter og kanyler. Utenom dette får vi data fra salg av spesifikke medikamenter som kan brukes i rusøyemed.

Omsorgsbasen for kvinner, utdeling av sprøyter: Omsorgsbasen for kvinner deler ut sprøyter til kvinner, primært i gateprostitusjon, som benytter overnattings-tilbudet deres, eller som kommer innom for å få nytt brukerutstyr. De registrerer data på månedsbasis.

RUSTelefonen, antall henvendelser relatert til spesifikke rusmidler: RUSTelefonen er en nasjonal hjelpetelefon. Innringerne kan stille spørsmål som omhandler rus. Fordelingen av innringningene på de spesifikke rusmidlene kommer ferdig systematisert. Vi trekker ut antall henvendelser som retter seg mot spesifikke rusmidler.

Stiftelsen Bergensklinikkene, behandlingsdata: Dataene fra Stiftelsen Bergensklinikkene omfatter personer som er i behandling i rapporteringshalvåret. Opplysninger om hvilke rusmidler som rapporteres som mest brukt i den aktuelle perioden. Dataene hentes ut fra Rusdata.

Straxhuset, utdeling av sprøyter, kanyler: Straxhuset deler ut sprøyter og kanyler (sprøytespisser) til sine brukere, og registrering av sprøyteutdeling skjer på månedsbasis.

Tollregion Vest-Norge, Bergen regiontollsted, antall og mengde beslag: Data fra tolletaten er sammensatt av *beslaglagt mengde* og *antall beslag* gjort i Bergen distriktstollsted. Tolletatens narkotikabeslag blir rapportert til politiet og kommer inn i politiets statistikker. For å unngå dobbelrapportering har vi skilt tolletatens og politiets data fra hverandre.

Utekontakten, utdeling av kanyler, sprøyter: Utekontakten deler ut kanyler og sprøyter til kvinner i gateprostitusjon i Bergen. De registrerer data på månedsbasis.

Vectura as, salgstall: Vectura har ca. 60% av grossistmarkedet i Bergen. De selger vin, brennevin og andre alkoholholdige drikkevarer til serveringsnæringen, grossister og noe til dagligvarebutikker (kun for varer med alkoholinnhold under 4.7%).

Vinmonopolet, salgstall: Vinmonopolet i Bergen har 8 utsalgssteder. Data fra Vinmonopolet er hentet fra disse utsalgsstedene og favner om alle alkoholtyper.

Mediekilder

Apropos Rus: Dette er et magasin som retter seg mot fagfolk i kommunene som arbeider med rusproblematikk og spesialisthelsetjenesten innenfor rusfeltet. Bladet kommer ut 4 ganger i året, og utgiver er kompetansesentrene i Norge.

BA.no: Nettsiden til Bergensavisen – man kan søke på nevnte rusmidler.

Blikk: Dette er magasin for homofile og lesbiske, utgis nasjonalt en gang i måneden.

Dopingtelefon: Dopingtelefonen er en informasjonstjeneste som tar i mot spørsmål om doping enten via telefon eller via hjemmesiden: www.dopingtelefonen.no.

Fitnessprat: Dette er en norsk chatteside der personer blant annet utveksler kunnskap og opplevelser om doping og steroider.

Folket: Dette er en nasjonal ukeavis om rus, helse, oppvekst og livskvalitet. Utgis to ganger i måneden. Avisen ble lagt ned våren 2006.

Motgift.no: Fagbladet og internettsiden til Norsk Narkotikapolitiforening Motgift.

Natt og Dag: Gratis trendavis som utgis i Oslo, Trondheim og Bergen. Gis ut en gang i måneden.

Noabuse.com: Dette er en internettside og database som inneholder oversikt over nyhetsartikler relatert til rusmidler i aviser på landsbasis og fra regionen, primært fra BT og Ba.

Norshroom.org: Dette er en norsk nettpratside der personer blant annet utveksler kunnskap og opplevelser om ulike rusmidler

plan B: Gratis ungdomsmagasin som gis ut i Oslo, Trondheim og Bergen. Gis ut en gang i måneden.

rus & avhengighet: Dette er et norsk fag- og debattblad for alle som er interessert i arbeidet med rusproblemer. Utgis fire ganger i året.

Skum: SKUM er et kultur- og underholdningsmagasin som utgis i Oslo, Bergen og Trondheim 6 ganger i året.

Spirit: Et ungdomsmagasin som gis ut på nasjonalt nivå ni ganger i året. Dette bladet distribueres til 500 videregående og høyskoler over hele landet, samt diverse butikker og møtesteder.

Studvest: Dette er studentene på Universitetet i Bergens egen avis som gis ut en gang i uken.

Nøkkelinformantpaneler

Spørreskjema til kjentmenn, brukstrender og endringer i tilgjengelighet: Vi trekker ut spørsmålene som går på brukstrender, dvs. hvilke tendens informantene har sett iht. bruk av ulike rusmidler, og tilgjengelighet, eventuelle endringer for tilgjengeligheten i de ulike rusmidlene.

Spørreskjema til nøkkelinformantene, brukstrender og endringer i tilgjengelighet: Vi trekker ut spørsmålene som går på brukstrender, dvs. hvilke tendens informantene har sett iht. bruk av ulike rusmidler, og tilgjengelighet, eventuelle endringer for tilgjengeligheten i de ulike rusmidlene.

Det er mange som har bidratt i Føre Var. Vi vil gjerne takke:

Apoteket Nordstjernen • Bergen Fengsel • Bergen kommune • Coop Hordaland • Hansa Borg Bryggerier ASA • Helse Bergen – Akuttmedisinsk seksjon Hordaland politidistrikt – Bergen politikammer • Kjentmenn ved ungdomsskolene i Bergen • Kollegaer ved Stiftelsen Bergensklinikkene Landsforbundet Mot Stoffmisbruk • Kripo • Omsorgsbasen for kvinner, Kirkens Bymisjon • RUStelefonen • Straxhuset • Tollvesenet i Bergen Utekontakten i Bergen • Vectura AS • Vinmonopolet AS • *En spesiell takk til medlemmer av ekspertgruppen og alle nøkkelinformantene som har deltatt i Føre Var.*

